

AKADEMIA E SHKENCAVE E SHQIPËRISË
INSTITUTI I HISTORISË

THEOFAN POPA

**MBISHKRIMET
TË KISHAVE
NË SHQIPËRI**

AKADEMIA E SHKENCAVE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
INSTITUTI I HISTORISË

• ΣΥΛΛΟΓΗ •
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

THEOFAN POPA

ΜΒΙΣΗΚΡΙΜΕ ΤË ΚΙΣΗΑΒΕ ΤË ΣΗQIPËRISË

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

06 261,7661

Στοιχεία - Στοιχεία ενδεχομένως

TIRANË, 1998

Redaktorë:
Nestor Nepravishta
Kostandin Gjakumis

Menaxhimi dhe koncepti artistik:
Artion Baboçi

- Për shtypin e këtij vëllimi ka dhënë ndihmesë
Fondacioni Shoqëria e Hapur për Shqipërinë (Fondacioni SOROS)

Përgatiti për shtyp: Dega e Botimeve e Akademisë së Shkencave të RSH

Radhimi kompiuterik: Nermin Tola

© Copyright – 1999: Akademia e Shkencave e RSH.

Çdo riprodhim i plotë ose i pjesshëm i kësaj vepre është i ndaluar.

CIP – Katalogizimi në botim – B.K.Tiranë

Popa, Theofan

Mbishkrime të kishave në Shqipëri / Theofan Popa; Red. N. Nepravishta, K. Gjakumis

– T.: Shkenca, 1999, 355 f.: me il.; 18.6 x 26 cm. – (Akad. e Shkencave e RSH. Inst. i Historisë)

Bibl. - Indeks - **ISBN 99927 - 600 - 8 - 7**

1. Mbishkrimet – Shqipëri 2. Arti kristian dhe simbolet – Shqipëri – Historia

930.271 (496.5) : 726.5 +

726.5.024.4 (496.5) : 930.271

Parathënie

Burimet dokumentare të historisë sonë mijëvjeçare, të traditave të lashta të popullit tonë, janë relativisht të pakta në numër e me zbrazëti, sidomos përsa u përket disa periodave të caktuara të historisë. Kjo sikurse dihet, është rrjedhim i rrethanave historike të veçanta e shpesh herë të vështira, në të cilat është ndodhur vendi ynë gjatë shekujve. Për këtë arsye zbulimi, mbledhja e studimi i burimeve dokumentare ekzistuese historike fiton një rëndësi të veçantë për vendin tonë.

Ndër burimet dokumentare historike numërohen edhe materialet e ndryshme epigrafike, për të dhënat që ato ruajnë që prej epokave historike më të lashta.

Në vendin tonë ruhen mjaft materiale epigrafike. Më të herëshmet janë ato të qendrave antike si Durrës (Dyrahium), Pojan i Fierit (Apoloni), Butrint (Buthrotos) etj., si edhe në monumente mesjetare. Për arsye historike të caktuara dhe për pozitën e veçantë të Kishës, pjesa më e madhe e mbishkrimeve mesjetare të vendit tonë është e lidhur me Kishën e krishterë dhe ruhet ndër institucionet fetare të kësaj Kise (tempuj, manastire, shpella eremite dhe objekte të ndryshme të përdorimit kishtar). Përsa u përket materialeve epigrafike në gjuhët osmane¹ e nganjëherë në gjuhët arabe e persiane, këto i përkasin kohës së okupacionit osman dhe në përgjithësi kanë një origjinë jo më të hershme se shek. XVI.

Materiali epigrafik kishtar në vendin tonë, që, me siguri duhet të ketë qenë më i pasur gjatë shekujve më të hershëm, ka ardhur dalngadalë duke u dëmtuar e duke u pakësuar në numër. Kanë influencuar gjatë shekujve, luftat e shpeshta, invadimet e huaja etj. Nga këto rrethana të vështira janë zhdukur përgjithmonë edhe monumente të tëra me rëndësi historike, dokumente që takohen edhe sot në vendin tonë në formë rrënimesh.

Pa dyshim, në dëmtimin e materialit epigrafik kishtar kanë influencuar edhe pakujdesia e njerëzve e mungesa e rezistencës së materialeve të ndërtimit ose të pikturimit. Në shumë raste mbishkrimet janë mbuluar me suva, janë lyer me gëlqere ose është pikturuar rishtaz sipër tyre.

Botimet rreth materialeve epigrafike kishtarë të vendit tonë në përgjithësi janë të pakta dhe në pjesën më të madhe i përkasin shekullit të kaluar.

Të parët që u interesuan për këtë lloj materiali dhe kuptuan rëndësinë e tij për historinë e vendit qenë vetë shqiptarët. Kështu p. sh. Pjetër Bogdani nga fundi i shek. XVII kopjoi mbishkrimet e Kishës së Shirgjit pranë Shkodrës¹. Elbasanasit, duke botuar më 1690 Akolluthinë e Shën Gjon Vladimirit, botuan edhe mbishkrimin e madh të Karl Topisë, që ndodhet në Manastirin omonim pranë Elbasanit, në të cilin bëhet fjalë për rindërtimin e kishës nga princi shqiptar i lartpërmendur (30 f. e fund).

Në kohën tonë kanë botuar materiale epigrafike kishtarë të vendit H. Karmici nga Korça {19}, K. Skënderi nga Opari {54}, N. D. Naçi nga Korça {26}, E. Kurilla nga Devolli {22}, I. M. Qafzezi nga Korça {50} etj.

¹ A. Theiner. Relatio de statu ecclesiae in Albania et Serbia vetera, në të cilin i raportohet Vatikanit, nga një klerik i lartë i Serbisë e i Shqipërisë, bashkë me gjendjen e popullsisë së krishterë edhe për dy mbishkrimet e Kishës së Shirgjit të Shkodrës, duhet të jetë shkrojtur nga Pjetër Bogdani (59).

Ndër autorët e huaj që janë marrë me mbishkrimet e kishave tona numërohen emra si I. G. Hahn, A. Aleksudhi, S. Novakoviç, C. Patsch, C. Praschniker etj. Një kontribut të veçantë kanë dhënë Th. Ippen {17}, me botimin "Mbishkrime të kishave e të gërmadhave kishtare të Shqipërisë së Veriut" me komente dhe të dhëna nga historia e vendit tonë dhe P. I. Pulica {48} me botimin e 175 mbishkrimeve të kishave të rrethit të Gjirokastrës, Përmetit e Delvinës të mbledhura gjatë vitit 1915. Një punë sistematike dhe në shkallë të gjerë për zbulimin, regjistrimin dhe studimin e materialeve epigrafike ka filluar nga Instituti i Historisë pas çlirimit të vendit nga nazifashistët.

Në vëllimin që po paraqesim përfshihen, pothuajse të gjitha mbishkrimet që u përkasin institucioneve fetare të kultit të krishterë, që gjenden brenda kufijve politikë të Republikës së Shqipërisë, ashtu edhe mbishkrimet e botuara nga autorë të tjerë, vendas ose të huaj. Mendojmë se këto mbishkrime, rreth 1000, paraqesin pak a shumë të gjithë materialin epigrafik, nga institucionet e kultit të krishterë (kisha, manastire, shpella eremite dhe varre që gjenden brenda kishave ose nartekseve kishtare).

Materiali epigrafik që paraqitet në këtë vëllim është sistemuar në gjashtë pjesë, që u përkasin gjashtë juridiksioneve metropolitane të rëndësishme të vendit tonë gjatë shekujve të mesjetës, dmth. zonës së Durrësit, Beratit, Korçës, Gjirokastrës, Delvinë-Himarës dhe asaj të Shkodrës.

Për çdo zonë mbishkrimet ndjekin rendin kronologjik, por numërtimi i mbishkrimeve vazhdon progresin në të gjithë vëllimin, pa dallim zonash. Mbishkrimet pa datë, në përgjithësi, janë renditur në fund të materialit epigrafik të zonës së cilës i përkasin, me përjashtim të rasteve, kur dihet me siguri periudha historike, së cilës mbishkrimi i përket, siç janë p. sh. mbishkrimet e piktor Onufrit në kishat e Shpatit të Elbasanit.

Një sasi e madhe mbishkrimesh jepen të fotografuara, të transliteruara (kur fotografia nuk është fort e qartë ose mungon), të transkriptuara e të përkthyer. Për çdo mbishkrim jepen shënime rreth vendit ku ndodhet, paraqitjes e rreth çdo rrethane që ka të bëjë me mbishkrimin. Për përcaktimin e kohës janë pasur parasysh burimet bibliografike dhe të dhënat nga gojëdhënat e vendit. Në vëllim paraqiten edhe disa mbishkrime, të pakta në numër, që janë grumbulluar e botuar nga të tjerë, por që sot nuk ekzistojnë më.

Trupi themelor i vëllimit është shoqëruar me tri indekse plotësuese, me indeksin kronologjik, me indeksin toponomastik dhe me atë të emrave të njerëzve.

Citimet e burimeve bibliografike të shfrytëzuara janë bërë në kllapa katrore dhe vetë burimet janë grumbulluar simbas rendit alfabetik në një listë të vetme në fund të veprës.

Me këtë rast falenderoj prof. A. Budën për ndihmën e madhe që dha në përgatitjen e vëllimit. Falenderoj gjithashtu Dh. Bedulin e K. Bozhori për vërejtjet e vlefshme që bënë sidomos për subtenimin e transteribimit dhe përkthimit shqip të teksteve të mbishkrimeve nga gjuha greke. Shpreh gjithashtu falenderimet e mia edhe fotografëve {M. Kallfa}, H. Gjiriti dhe N. Çurçiali për fotografitë që përfshihen në këtë vëllim.

Th. Popa

H y r j e

Mbishkrimet e kishave të vendit tonë në përgjithësi janë tekste të shkurtra me të dhëna rreth ndërtimit, rindërtimit, rreth pikturimit ose ripikturimit të kishave, rreth ktitorëve, piktorëve e mjeshtërve të ndërtimit të këtyre kishave, rreth klerikëve ose laikëve, vendas ose të huaj, që kanë administruar në kohë të ndryshme institucionet fetare kristiane të vendit, ose kanë luajtur një rol të dalluar në sundimin e vendit, rreth pronarëve të objekteve mbi të cilët ato mbishkrime gjenden. Ka mbishkrime që japin të dhëna mbi ngjarje historike me karakter lokal ose më të përgjithshëm, që shënojnë ndonjë gojëdhënë të vendit me karakter fetar ose laik, që verifikojnë ndonjë datë ose ndonjë fakt më të lashtë. Shumë mbishkrime të tjera janë epitafe, janë tekste biblike ose liturgjike, nganjëherë të modifikuara janë lutje të formuluar nga ktitori ose piktori. Ka edhe mbishkrime më të shkurtra, që përfaqësohen vetëm nga një datë, që i referohet kohës së ndërtimit ose të pikturimit të kishës, kohës së pikturimit të ndonjë ikone, kohës së gdhendjes së ndonjë ikonostasi, kohës së derdhjes së ndonjë këmbane dhe ka mbishkrime që përfaqësohen vetëm nga një nënshkrim, që i përket piktorit, argjendarit, drugdhëndësit, gurëgdhëndësit etj.

Mbishkrimet me të dhëna rreth ndërtimit ose pikturimit të kishave, rreth ktitorëve ose piktorëve, që në përgjithësi janë edhe mbishkrimet kryesore të çdo kishe, zakonisht gjenden mbi portat perëndimore të pjesës qendrore të kishës që quhet anie (naos) ose të pjesës perëndimore të kishës (narteks), brenda ose jashtë tyre. Ka raste që ndodhen edhe mbi portat jugore ose veriore të naoseve, nganjëherë edhe mbi faqen e murit perëndimor të naosit, djathtas ose majtas portës. Shpesh takohen mbishkrime edhe në kungë, mbi faqen e murit lindor, përmbi vendin ku përgatitet mesha (prothes) ose brenda në të, mbi faqen e murit verior, gjithashtu pranë pothesit. Qëllimi i vendosjes së mbishkrimit këtu ishte që meshtari, sa herë kryente shërbesën e përgatitjes së meshës (proskomidhinë), të kujtohej të përmendte edhe emrin e piktorit.

Mbishkrimet që përmendin dhurata objektivisht kundrejt kishës e emra dhuruesish, zakonisht përmbajnë pak të dhëna e ndodhen mbi objektet e dhuruara, siç janë objekte argjendi të kultit kristian, mbi kapakë ungjijsh, bazamente kryqesh, potirësh ose enë temiani (thimiatonë), mbi doreza eksapergash, mbi kuti lipsanash ose enë kungate (artoforë). Ka mjaft mbishkrime të qendisura anëve të epitafëve (pëlhurë me Krishtin e qendisur ose të pikturuar të vdekur) ose amfiave jerarhike, (rrobeve priftërore), që përdoren për meshim, rreth kalimave (pëlhurave që mbulojnë kungatën) ose të stampuara rreth antiminsave, (pëlhurë e stampuar me Krishtin të vdekur etj.).

Pjesa më e madhe e mbishkrimeve të kishave tona gjenden mbi materiale të konsumueshme, siç është suvaja e thjeshtë gëlqerore e pikturave e janë të shkruara, në fillim, me ngjyrë të bardhë mbi sfond të zi e, në shekujt e mëvonshëm, me ngjyrë të zezë mbi sfond të bardhë ose të çelët. Por ka edhe mbishkrime që takohen të gdhendura mbi materiale të forta, mbi pllaka guri, mbi pllaka bronzi, mbi metale të ndryshme, kryesisht mbi argjend ose bronz, mbi dru. Mbishkrime të tjera janë të qendisura mbi pëlhurë ose të ndërtuara prej mozaikësh me copa të vogla tullash ose tjegullash të futura në mur.

Mbishkrimet e kishave mesjetare të vendit tonë janë në radhë të parë në gjuhët greke e latine.

Sikurse dihet, Shqipëria u përfshi qysh me ndarjen e Perandorisë Romake, në kuadrin e Perandorisë Bizantine. Ky fakt ushtroi një influencë të thellë jo vetëm mbi ngjarjet e historisë politike, por edhe mbi tiparet e strukturës ekonomike e shoqërore të vendit, mbi kulturën e tij. Krerët feudalë shqiptarë, midis tyre edhe klerikët, u rritën në kuadrin e klasës sunduese bizantine duke marrë prej saj jo vetëm titujt, por edhe mënyrën e jetesës, format e jashtme të organizimit shtetëror e kishtar. Kisha e krishterë në Shqipëri në pjesën më të madhe i nënshtrohej ritit lindor. Nëpërmjet kësaj kishe, bashkë me gjuhën greke, që u bë gjuha e kulturës, u shtri edhe ndikimi i letërsisë agjiografike, i arkitekturës dhe pikturës, që kishin një qendër të madhe e të rëndësishme Kostandinopojën.

Gjatë shekujve XIII e XIV vendi ynë, si edhe viset e tjera të Ballkanit, njohu një zhvillim të hovshëm të fuqive të veta ekonomike e shoqërore, me fuqizimin e klasës sunduese vendase, me rritjen e fuqizimin e qyteteve etj. Rrjedhim i këtij zhvillimi të gjithanshëm qe krijimi i principatave feudale shqiptare të pavarura ndonëse në një varg fushash ndikimi i shembullit bizantin vazhdonte të ishte i fuqishëm. Zhvillimi i gjithanshëm i vendit gjatë kësaj epoke dokumentohet edhe me një varg monumentesh arkitektonike e pikturash me vleftë të rrallë që ruhen deri në ditët tona.

Edhe në këtë epokë historike interesante, ku vërehet fuqizimi në fusha të ndryshme i qendrave krahinore kundrejt autoritetit politik kulturor fetar të Bizantit, gjuha shqipe nuk qe ende në gjendje të zëvendësonte gjuhën greke të kishës. Por s'ka dyshim që kësaj gjuha jonë do t'ia kishte arritur, sikurse ndodhi edhe me gjuhë të tjera të disa popujve të nënshtroar Perandorisë Bizantine, po të mos e kishte ndërprerë zhvillimin katastrofa e madhe e pushtimit otoman të vendit. Në këto rrethana gjuha greke në Kishën Ortodokse e ruajti, bile e përforcoi pozitën e vet. Kjo është arsyeja e mbizotërimit të gjuhës greke në kishën ortodokse të vendit tonë deri në fillim të këtij shekulli, kur u krijua Kisha Autoqefale shqiptare.

Mbishkrimet në gjuhë latine, në përgjithësi të pakta, sepse më e kufizuar qe edhe zona e shtrirjes së Kishës katolike në Shqipëri, gjenden nëpër kishat e veriut të vendit.

Përsa u përket mbishkrimeve në gjuhën sllave, është interesant se në kishat e vendit tonë ruhen vetëm tri mbishkrime të tilla, nga të cilat p. sh. njëri në Kishën e Shën Mitrit në Bezmisht të Prespës dhe një tjetër mbi portën e Kishës së Manastirit të Shën Gjon Vladimirit në Elbasan, megjithëqë bullgarët dhe serbët, sikurse dihet, kanë sunduar në periudha historikisht të gjata në disa krahina të vendit tonë dhe nuk ka munguar edhe veprimtaria e misionarizmit fetar-arsimor me gjuhën kishtarë sllave si në Devoll-Selasfor (Zvezdë) e në Glavenicë (Ballsh). Përsa u përket mbishkrimeve në gjuhën shqipe, deri më sot është takuar vetëm një i tillë me alfabet grek, mbi një ikonë të shën Mërisë së Manastirit të Ardenicës të gravuar në bronz (mb. 111). Shënojmë se në disa mbishkrime greqisht takohen edhe emra ose fjalë shqip, ose të shkruara ashtu si shqiptohen në gjuhën shqipe.

Në mbishkrimet e kishave tona vitet paraqiten simbas kronologjisë së ashtuquajtur prej "krijimit të botës"² ose simbas kronologjisë së ashtuquajtur prej "lindjes së Krishtit"³.

Me datë që prej krijimit të botës ndër mbishkrimet tona kemi ato më të vjetrit e deri në shek. XVIII, të gjitha në gjuhën greke, ndërsa me datë që prej lindjes së Krishtit⁴ kemi në përgjithësi mbishkrimet në gjuhën latine. Kronologjinë prej lindjes së Krishtit e takojmë edhe në mjaft mbishkrime në gjuhë greke të kishave ortodokse, duke filluar nga viti 1591 (mb. 95).

2 Kjo kronologji e përdorur në Kishën ortodokse .....

3 Kjo llogaritje e viteve është marrë .....

4 Anno Domini (viti i Zotit).

Në mbishkrimet greqisht datat figurojnë me gërma greke, kurse në mbishkrimet latinisht me shifra romake. Shifrat arabe shfaqen vonë në mbishkrimet e kishave tona, në fillim bashkë me shifrat greke (vështro mb. 567 të vitit 1666) dhe më vonë vetëm.

Viti që prej lindjes së Krishtit nganjëherë në mbishkrimet është përdorur edhe simbas mënyrës veneciane (more Veneto), simbas së cilës fillimi i vitit konsiderohej një marsi (mb. 2).

Disa mbishkrime përmbajnë edhe ciklin e diellit e të hënës për verifikimin e datave të tyre (mb. 2, 13, 522 etj).

Takohen edhe mbishkrime me data shumë të vjetra, por të shkruar me shifra arabe dhe me kronologji prej lindjes së Krishtit mbi portat ose mbi muret e kishave (mb. 517, 518 të Kishës së Shën Mërisë në Labovë të Kryqit, me datë 525, mb. 519 i Kishës së Shën Mërisë në Peshkopi të Sipërme me datë 619 etj.). Mendojmë se këto data duhet të jenë shkruar vonë, në bazë të traditës, sigurisht për të regjistruar ose përjetësuar ndonjë gojëdhënë të vjetër rreth kishës, së cilës i përkasin, ose të ndonjë kishe më të parë, mbi themelet e së cilës është ndërtuar kisha e re.

Lidhur me anën paleografike të mbishkrimeve, në radhë të parë shënojmë se pjesa më e madhe e tyre është shkruar me gërma të mëdha, megjithëqë ka edhe disa me gërma të vogla, siç është rasti i piktor Nikollës në Shën Mërinë Vlaherna të Beratit (mb. 93), dhe një pakicë me gërma të përziera, siç është ai i Onufër Kipriotit në Shën Kollë të Beratit (mb. 96). Mbishkrimi i kampanës së Manastirit të Shën Mërisë së Krorzit në veri të Sarandës (mb. 865) paraqitet si një përzierje gërmash greke e latine, ndërsa mbishkrimet sllavishte (mb. 4) paraqiten të shkruara me gërma cirilike.

Karakteristike për grafinë tek mbishkrimet e kishave tona është shkrimi i vijueshëm, pa ndarje fjalësh, si në tekstet e kodikëve të vjetër në gjuhën greke në dorëshkrim. Me këtë shkrim të vijueshëm i gjejmë mbishkrimet e kishave tona, përveç ndonjë përjashtimi të rrallë, deri në gjysmën e shek. XIX.

Përveç fjalëve të ngjitura, në mbishkrimet e kishave tona takohen shpesh edhe ligaturat, dmth. bashkimi i dy ose më shumë gërmave si psh. MN (αμγν), FNMAH (μη' νη') (mb. 98, 117) etj. Mendojmë se këto ligatura shpjegohen në radhë të parë nga ngushtica e vendit, megjithëqë nuk përjashtohet ideja që të jenë përdorur edhe si ornamente.

Në shumë mbishkrime, qoftë në gjuhën greke, qoftë në atë latine, takojmë shpesh edhe sigla ose shkurtime konvencionale për fjalë të ndryshme si p. sh. .... (mb. 92) .... (mb. 92) .... (mb. 82, 97, 94), ... (No(m) i (n)e) (mb. 914) (D(omi)ni) (mb. 917, 914) etj.

Disa nga mbishkrimet latinisht të kishave tona janë me shkrime të tipit frakturë, si psh. ai i Manastirit të Shën Gjon Vladimirit (mb. 3) ai i kampanës së Sopotit (mb. 69), ai i portës jugore të Kishës së Dom Lleshit (mb. 928). Mënyra e shkrimit dëshmon për vjetërsinë e mbishkrimit dhe tërthorazi ndihmon në datimin e këtij të fundit, kur ky paraqitet pa datë (mb. 69, 929) Mbishkrimet në gjuhën latine të kohës së vonë paraqiten të shkruara me gërma kapitale të sotme.

Mbishkrimet e epokës osmane, sidomos duke filluar nga shek. XVI, paraqiten në fillim me gabime ortografike (mb. 13, 39) dhe gramatikore (mb. 96, 55, 815 etj.). Kjo është plotësisht e kuptueshme: zhvillimi normal i vendit tonë, qoftë në fushën politike, qoftë në atë kulturore, u ndërpre me katastrofën e pushtimit otoman në gjysmën e dytë të shek. XV. Shkatërrimet e tmerrshme që solli në vendin tonë ky pushtim, kushtet historike veçanërisht të rënda, sidomos gjatë gjysmës së dytë të shek. XV dhe gjatë shek. XVI, e vështirësuan mjaft vazhdimësinë e zhvillimit dhe bashkë me prapambetjen ekonomike sollën në mënyrë të paevitueshme edhe prapambetjen kulturore, që shprehet ndër të tjera, edhe në njohjen e keqe të gjuhës së shkrimit greqisht ose latinisht.

Grafia e mbishkrimeve në shumë raste reflekton edhe tipare karakteristike të autorit. Kështu, p. sh. mbishkrimet e dorës së Onufrit paraqiten gjithmonë me një grafi të bukur e të rregullt, pa marrë parasysh ndonjë gabim ortografik ose ndonjë gabim që i ka shpëtuar artistit në kopjimin e teksteve biblike apo liturgjike.

Eshtë mjaft interesant fakti që në mbishkrimet e kishave tona të epokës postbizantine shpeshherë reflektohen elemente të gjuhës e kulturës sonë nacionale. Kështu, p. sh. në mbishkrimin e ikonës gravurë të Shën Mërisë të Ardenicës (mb. 111) lexohen fjalët shqip:

... Në mjaft raste emrat e njerëzve janë shënuar me formën shqipe të plotë ose të shkurtuar si psh. Todi (Theodor), Gjergji (Jorgji), Nasi (Thanas), Leka (Aleksandër), Ilo (Ilia), Dhimo (Dhimitër) etj. Janë gjithashtu shumë interesante përpjekjet e piktorëve shqiptarë për të riprodhuar në alfabetin grek tinguj të veçantë të gjuhës sonë që nuk i ka greqishtja. Kështu p. sh. në mb. 138 gj-ja e shqipes pasqyrohet prej dy gërmash greke, yx(gk) ose yy(gg), rr-ja prej dy r-ësh greke, pp(rr), (mb. 188) etj.

Në pjesën më të madhe mbishkrimet e kishave tona paraqiten me gjuhë të varfër e fraza stereotipe. Nganjëherë kopjohet integralisht një mbishkrim më i vjetër, duke i ndërruar vetëm emrin e piktorit, të peshkopit, të igumenit, datën dhe indiktet. Për mosnjohje të gjuhës greke, piktorët vendas në ndonjë rast në mbishkrim në vend që të flasin për pikturimin e bërë në kishë prej tyre, flasin për ndërtim të tempullit prej themeli, pa qenë aspak rasti (mb. 300). Në këtë rast piktori duhet të ketë kopjuar fjalë për fjalë ndonjë mbishkrim më të vjetër të kishës, duke i ndërruar vetëm datën, por me siguri pa e kuptuar aspak përmbajtjen e mbishkrimit të kopjuar.

Nga mbishkrimet dalin mjaft të dhëna që plotësojnë në një masë të rëndësishme dokumentacionin jo vetëm për njohjen e historisë së kishës së krishterë në vendin tonë, por edhe të kushteve të përgjithshme politike, shoqërore e kulturore, sidomos gjatë shekujve të fundit.

*

*

*

Mbishkrimet e institucioneve kishtare të vendit tonë, që janë përfshirë në këtë vëllim, fillojnë prej gjysmës së dytë të shek. IX (866) dhe arrijnë deri nga fundi i shek. XIX. Midis këtij materiali prej rreth 1000 mbishkrimesh, materiali që i përket periudhës së mesjetës së herët, periudhës paraturke, paraqitet tepër i vobektë, me rreth 35 mbishkrime. Ky numër, mund të thuhet me siguri, nuk mund të tregojë sasinë e vërtetë të mbishkrimeve të asaj periudhe në vendin tonë aq më tepër që kemi të dhëna të sakta për një numër të madh monumentesh rrënojat e të cilave ruhen edhe sot siç janë' Shën Mëria e Devollit ose Selasforit pranë Korçës. Kisha e Shën Sergjit e Bakut pranë Shkodrës, Shën Mëria e Glavenicës pranë Ballshit etj. etj. si këto, të cilat pa dyshim duhet të kenë qenë pajisur me mbishkrime. Por luftërat e shpeshta, sidomos invadimi otoman dhe qëndresa luftarake e popullit tonë kundër pushtimit, e cila zgjati me kryengritje të vazhdueshme kanë qenë faktorët kryesorë për rrënimet katastrofale të vendit tonë, gjë që kontribuoi edhe në zhdukjen ose cungimin kaq të rëndë të materialit tonë epigrafik të asaj periudhe. Mobilizimi total i popullit tonë kundër pushtimit të huaj shpjegon ndërprerjen e çdo veprimtarie ndërtuese dhe, lidhur me këtë, edhe mungesën gati të plotë të mbishkrimeve gjatë shek. XV në vendin tonë.

Me gjithë pasojat e rënda të pushtimit të huaj, vendi ynë qysh prej shek. XVI e këtej filloi gradualisht të rimëkëmbej, gjë që shihet edhe në fushën e krijimtarisë kulturore, këtë fakt e dëshmojnë edhe mbishkrimet që po botojmë.

Diçka më e mirë është gjendja përsa u përket materialeve të epigrafisë kishtare në shek. XVII, këtu mbishkrimet arrijnë numrin 94-100. Megjithatë duhet thënë se ky shekull karakterizohet nga fushata e madhe e islamizimit me dhunë, që përshkoi në këtë periudhë vendin tonë, e cila zhduku përgjithmonë nga faqja e dheut një numër të madh kishash bashkë me veprat artistike dhe mbishkrimet e tyre, nga ana tjetër, edhe zhvillimin e lirë të veprimtarisë kulturore në pjesën tjetër të vendit që nuk u përfshi nga islamizmi.

Kushte të reja më të favorshme u krijuan në vendin tonë nga mesi i shek. XVIII, kur me fuqizimin e përqëndrimin e pushtetit të disa feudalëve shqiptarë u favorizua zhvillimi i zejtarisë e tregtisë, u ngrit niveli ekonomik e kulturor i vendit, u rritën dhe u zhvilluan qytetet. Njëkohësisht u krijuan kushte më të favorshme edhe për veprimtarinë e kishës së krishterë, duke qenë se pashallarët shqiptarë në Jug e në Veri, për të përforcuar pozitën e vet, hoqën dorë nga fushata e

islamizimit dhe në një varg rastesh u mbështetën mbi popullsinë e krishterë vendase. Një faktor tjetër i favorshëm u bë fakti se në një varg selish peshkopale të vendit qëndronin peshkopë shqiptarë, të varur nga Kryepeshkopata ose Patriarkia e Ohrit; si vendas dhe të lidhur me interesat e vendit, disa nga ata morën pjesë aktive në kryengritjet e shek. XVI e më vonë u kujdesën për ndërtimin e kishave dhe pajisjen e tyre si dhe për ngritjen e institucioneve kulturore-arsimore. Në këto kushte rritet edhe materiali epigrafik: në shek. XVIII kemi 316-320, kurse në shek. XIX 403 mbishkrime në kishat e vendit tonë.

Por edhe këto materiale epigrafike paraqiten me dëmtime, cungime e humbje të rënda. Për këto u bënë shkak veçanërisht ngjarjet luftarake që përshkuan vendin tonë në këto 50 vjetët e fundit dhe pushtimet e huaja lidhur me to si psh. lufta e parë botërore e sidomos Lufta e Dytë Botërore, gjatë së cilës pushtuesit fashistë italianë e gjermanë i shkaktuan dëme të pazëvendësueshme monumenteve tona të kulturës. Kështu shpjegohet p. sh. fakti që nga një botim mbishkrimesh të mbledhura para 50 vjetësh, në vitin 1915, nga P. I. Pulica mjaft prej tyre kanë humbur, sidomos ato që ndodheshin në objekte të lëvizshme të kultit.

*

*

*

Mbishkrimet e mbledhura në këtë botim, për vetë natyrën e karakterin e tyre, si mbishkrime të ndodhura në objekte kulti, rëndësinë e tyre të parë e kanë për historinë kishtarë të vendit. Kjo natyrisht nuk do të thotë se ato nuk kanë edhe rëndësi për historinë e përgjithshme, politike e kulturore të vendit tonë.

Megjithëse të dhënat nga mbishkrimet e kishave tona që i përkasin historisë politike në përgjithësi janë të pakta, prapëseprapë disa prej tyre paraqiten me rëndësi të veçantë, sepse mbesin të vetmet burime për çështje të caktuara e të diskutueshme të historisë së vendit tonë.

Kështu, p. sh. nga mbishkrimet ktoriale të Kishës së Manastirit të Shën Gjon Vladimirit pranë Elbasanit rezulton se Karl Topia, princi shqiptar i shek. XIV, e ka rindërtuar këtë kishë "prej të 22-tit deri në 24-tin vit të zotërimit të tij" (mb. 4). Nga dy mbishkrime të tjera po të kësaj kishe (mb. 2 dhe 3) rezulton se viti 22 i zotërimit të Karlit ishte viti 1381, nga kjo nxirret se Karli u bë zot i Shqipërisë së Mesme më 1359. Burimi më i vjetër historik arkival (1) e përmend Karl Topinë si sundimtar për herë të parë më 1362. Në këto rrethana mbishkrimi i Kishës së Shën Gjonit mbetet i vetmi burim historik që sqaron një datë të rëndësishme të historisë së vendit tonë. Nga mbishkrimi i epitafit të Glavenicës (mb. 90) përforcohet fakti historik që Gjergji I dhe Balsha II rreth vitit 1373 kanë sunduar jo vetëm mbi një pjesë të Arbërisë ku ishin zotërimet e Karl Topisë, por edhe mbi krahinat e Beratit, të Vlorës e në Romani, siç quhej pjesa qendrore e perëndimore e zotërimeve bizantine në Ballkan. Të dhënat e këtij mbishkrimi të rëndësishëm, nga të cilat ndër të tjera rezulton edhe se më 1373 Kalisti ka qenë njëkohësisht peshkop i Glavenicës e i Beratit, kombinuar me të dhënat e dy mbishkrimeve të tjera të gjetura në Ballsh të Mallakastrës (mb. 82 dhe 134) si edhe me të dhënat e një gojëdhëne të Beratit, sipas të cilës epitafi i Glavenicës ka ardhur nga Manastiri i Shën Mërisë së Ballshit, të çojnë në mënyrë të padiskutueshme në konkluzionin që Glavenica e lashtë s'është tjetër veçse Ballshi i sotshëm (38), gjë për të cilën zhvillohen akoma sot diskutime.

Nga një mbishkrim i Kishës së Maligradit (mb. 287) rezulton se në vitin 1369, në kohën e sundimit të Kral Velikashinit në Makedoni, zot i krahinës së Prespës ishte Kezar Novaku, kurse nga një mbishkrim i Kishës së Ristozit të Mborjes (mb. 290) rezulton se Amirali, i biri i Kezar Novakut, ka qenë zot i së njëjtës krahinë më 1389; ai duhet ta ketë shtrirë sundimin e vet deri në viset e Korçës, që të përmendet emri i tij si sundimtar në mbishkrimin e Mborjes. Për këtë mungojnë krejtësisht burime të tjera.

Edhe për periudha më të reja nuk mungojnë të dhëna historike interesante, siç është rasti i disa mbishkrimeve që lidhen me Ali Pashë Tepelenën. Kështu p. sh. mbishkrimi i Kishës së Shën Mërisë së Sopikut të Pogonit (mb. 597) përmend suvatimin e kishës nga priftërit Papa Kostandini, Papa Panajoti e Papa Jani "të cilët i vrau Ali Toska në Kakollako më 1772". Sipas

një gojëdhënë të Sopikut priftërit u vranë sepse nuk kishin pranuar të bëhej katundi çiflik i Kurt Pashës.

Sipas mb. 423 qyteti Vithkuq është prishur më 25 tetor 1823, kurse sipas mb. 428 Vithkuqi në vitin 1828 ende është krejtësisht i rrënuar, me shtëpi të prishura e pa njerëz. Po të kemi parasysh se në këtë kohë zhvillohej lufta çlirimtare e popullit grek, mund të mendojmë se prishja e Vithkuqit duhet të ketë të bëjë me një pjesëmarrje aktive të vithkuqarëve në këtë lëvizje, gjë që vërtetohet edhe nga burime të tjera.

Një mbishkrim i Kishës së Shën Kollit në Seljan të Pogonit (mb. 661) përforcon një gojëdhënë që tregohet lidhur me marrjen e Sulit nga Ali Pashë Tepelena dhe djegien e një kallogjeri në pirq të Kungjit me gjithë delegatët e Ali Pashës.

Nga një mbishkrim i Kishës së Shën Kozmajt në Kolkondas të Myzeqesë (mb. 275) rezulton se kisha është ndërtuar me urdhrin dhe nxitjen e Ali Pashës. Ky fakt vërtetohet edhe nga dy bujurulldi të asaj kohe të Vezirit të Janinës (2, f. 82).

Interesante janë edhe konkluzionet që mund të nxirren nga mbishkrimet për fazat e ndryshme të islamizimit në vendin tonë. P. sh. mbishkrimi i Kishës së Shën Mërisë së Dushanit të Oparit (mb. 302) tregon se deri në datën e pikturimit të kishës (1610), popullsia e këtij katundi ishte e gjithë e krishterë, kurse nga (mb. 127) rezulton se deri më 1751 Ballshi ka pasë ende popullsi të krishterë.

Mbishkrimi i kishës së Shën Mërisë së Dragotit në rrethin e Elbasanit (mb. 41) me datë 1782 dhe ai i pikturimit të kësaj kishe (mb. 42, 43) me datë 1785, kallzojnë se ky fshat i Dumresë deri nga fundi i shek. XVIII ka qenë gjithashtu i krishterë.

Në mbishkrimin e një potiri të Kishës së Shën Gjergjit në Kudhës të Himarës figuron emri i priftit Papa Zaho me datë 1826, kurse në mbishkrimin e një muri të kishës së Shën Mërisë së Qiparosë (mb. 855) e gjejmë po këtë emër me datë 1769. Sipas një komunikimi personal nga nipi i Papa Zaho ka pasë qenë prifti i Kuçit të Kurveleshit. Prifti u burgos nga Pasha për dy vjet në Janinë. Kur u lirua nga burgu, Papa Zaho e gjeti Kuçin të islamizuar, prandaj u vendos në Kudhës ku edhe vdiq më 1848 (Kjo datë gjendet mbi pllloçen e mbivorrshme).

Mbishkrime të kishave tona të periudhës osmane bëjnë fjalë edhe për esnafet (mb. 198, 199, 120). Kjo përforcon faktin e njohur të organizimit në esnafa të zejtarisë në vendin tonë gjatë shekujve të mesjetës. Esnafet përmenden në mbishkrimet për ndihmat që kanë dhënë në ndërtim kishash, stolisje kishash me vepra arti, piktura murale e ikona.

Nga mbishkrime të Kishës së Manastirit të Ardenicës (mb. 118, 119, 120) rezulton se pikturat murale dhe ikonat e kësaj kishe, që janë punë e piktorëve Kostandin e Athanas Zografit e të Jerodhiakon Kostandin Shpatarakut, janë porositur e paguar nga esnafet e Voskopojës.

Eshtë interesant fakti se në këto mbishkrime nuk bëhet fjalë vetëm për esnafa të qyteteve e qendrave më të mëdha si Korçë, Voskopojë, etj., por edhe për esnafë të Llëngës e Grabovës. Sikurse dihet, nga fundi i shek. XVII e gjatë shek. XVIII, u krijua mundësia për një farë mëkëmbje ekonomike, me anë të zhvillimit të zejtarisë e të tregtisë. Filluan kështu të forcohen komunitetet e krishtera në disa qytete, si Berati, Elbasani, Shkodra. Kjo situatë i dha mundësi zhvillimit edhe të disa katundeve të mëdhenj, si Voskopoja, Suhareka, Llanga, Grabova, Vithkuqi e Dhërmiu me zejtarë e esnafa aq sa mbishkrimet e kishave këto qendra të vogla i quajnë "politie", dmth. qytete (mb. 34, 167, 170, 172, 174, 828), megjithëse, përveç Voskopojës, asnjë nga këto katunde nuk mori tiparet e një qyteti me kuptimin e plotë të fjalës.

Eshtë e qartë se nga mbishkrimet dalin të dhëna në radhë të parë rreth kishës, që kontribuojnë për të sqaruar pozitën e saj si një faktor kryesor të rendit feudal, për rolin e saj aq të rëndësishëm si pronare e madhe tokash, për veprimtarinë e saj ekonomike e politike, si mbështetje ideologjike e rendit feudal në fuqi në periudhën paraturke, megjithëse në kushtet e pushtimit otoman ajo në disa raste qëndronte në opozition me regjimin politik otoman duke gëzuar mbështetjen e masave popullore, ajo e ruajti karakterin e saj si institucion i shfrytëzimit

klasor. Me rëndësi janë të dhënat rreth peshkopatave të vjetra dhe peshkopëve të vendit tonë dhe juridiksionit dhe administratës së tyre, rreth manastirëve dhe veprimtarisë së tyre.

Në mbishkrimet e kishave tona të periudhës paraturke të dhënat për peshkopatat e peshkopët janë më të pakta. Kjo mund të rrjedhë për arsye se shumë të pakta janë edhe mbishkrimet e ruajtura nga ajo kohë dhe sepse ktitorët e atyre kishave në pjesën më të madhe janë para së gjithash mbretër e princër të fuqishëm.

Në mbishkrimet e periudhës paraturke përmenden vetëm dy peshkopë të peshkopatave të vendit tonë, Kalisti i Glavenicës e i Beratit (mb. 90) dhe Nimfoni (mb. 290). Është interesant se këta dy emra nuk figurojnë në katalogët e peshkopëve botuar nga Aleksudhi (2), Gelzer (11) dhe Germanoi i Sardës (12). Nga mbishkrimi që përmend peshkop Kalistin, rezulton se Glavenica më 1373 ishte një qendër peshkopale kaq e rëndësishme, sa kishte në vartësi edhe peshkopatën e Beratit, qendër e njohur për traditat e saj kishtare.

Kryepeshkopata e Justinianës së parë (ose Ohrit) më 1369 përmendet në mbishkrimin kryesor të Kishës së Shën Mërisë së Maligradit (mb. 287), sepse aso kohe Prespa varej kishtarisht nga Ohri, por nuk përmendet në mbishkrim drejtuesi i kësaj qendre të madhe kishtare. Ka mundësi që në kohën që është shkruar mbishkrimi kryepeshkopata të ketë qenë provizorisht pa titullar (mb. 287).

Duke kaluar shek. XV, për të cilin mungojnë të dhëna, në shek. XVI ato pak mbishkrime që ruhen deri më sot nuk bëjnë fjalë për peshkopë e peshkopata, me përjashtim të dy mbishkrimeve (520 dhe 522), të të cilat përmendet Simeoni i Drinopojës më 1511 dhe më 1526.

Mosfigurimi i titullarëve të peshkopatave në mbishkrimet e kishave të vendit tonë në shek. XVI, ne mendojmë se duhet të shpjegohet me humbjen e ekuilibrit në administratën eparkiale kishtare për arsye të gjendjes së luftës e të mobilizimit kryengritës të popullit. Ka mundësi që edhe pas okupacionit osman peshkopatat e vendit tonë të kenë pas mbetur pa drejtues për një kohë pak a shumë të gjatë. Vetëm kështu mund të shpjegohet mungesa e emrit të prelatit në mbishkrimin e Kishës së Vllahernës (në kala të Beratit) me rastin e pikturimit të kësaj kishe, e cila ndodhet ngjitur me Mitropolinë e qytetit (mb. 92). Ka të ngjarë që mungesa e emrit të titullarëve në këto mbishkrime të rrjedhë në ndonjë rast edhe për arsye iniciativash lokale të kryera pa dijeninë e titullarëve kryesorë të dioqezave (vështro mbishkrimet 803, 804).

Në mbishkrimet e kishave tona të shek. XVII deri XIX përmenden peshkopatat e Durrësit, Beratit, Korçës, Drinopojës, Himarës e Delvinës, Gorës e Mokrës, Stefanakës dhe Bendës. Nuk dihet edhe sot se ku ishin qendrat e disave prej këtyre peshkopatave (peshk. e Drinopojës, Gorës, Mokrës, Stephanensis et Bendensis).

Lidhur me peshkopët që kanë drejtuar peshkopatat e ndryshme ortodokse të vendit tonë gjatë shekujve, nga mbishkrimet na dalin 42 prelatë. Nga këta 9 nuk figurojnë fare në katalogët peshkopalë të Aleksudhit (2), të Germanojt të Sardës (12), të Gelcerit (11), që zumë me gojë më sipër; këta janë:

Kalisti i Glavenicës e i Beratit - 1373 (mb. 90)

Nimfoni, pa titull - 1389 (mb. 290, 291, 292)

Simeoni i Drinopojës - 1510, 1526 (mb. 520, 522)

Lavrenti, pa titull - 1604 (mb. 16)

Elefteri i Beratit - 1630 (mb. 558)

Niqifori i Glavenicës(?) - 1751 (38 f. 235)

Meleti i Ohrit(?) - 1873 (mb. 461)

Vonga, pa titull(?) - 1826 (mb. 873)

Meka, peshkop i Stefanakës dhe i Bendës pa datë (mb. 926).

Rezulton gjithashtu se 10 peshkopë përmenden në data të reja që nuk figurojnë në katalogët peshkopalë të Aleksudhit, të Germanojt të Sardës e të Gelcerit e konkretisht:

Matheu i Drinopojës - 1614 (mb. 537), 1617 (mb. 540)

Egnati i Justinianës së parë - 1659 (mb. 306)

Gedeoni pa titull - 1659 (mb. 565)
 Mitrofani i Drinopojës 1754 (mb. 584), 1758 (mb. 586)
 Neofit Haxhikosta - 1756 (mb. 358), 1768 (mb. 359)
 Dositeu i Drinopojës - 1788 (mb. 627), 1793 (mb. 635)
 Gabrieli i Drinopojës - 1799 (mb. 668)
 Kirilli i Korçës, nga Veria - 1847 (mb. 440)
 Anthiu Aleksudhi - 1864 (mb. 246), 1883 (mb. 261), 1885 (mb. 265)
 Dorotheu i Korçës - 1868 (mb. 271)

Rezulton edhe se nga 42 peshkopët që përmendin mbishkrimet 9 janë shqiptarë e konkretisht:

Arsen Vako i Gorës Mokrës (1685-1714) (mb. 20), nga Potkozhani i Mokrës.
 Metodi i Beratit (1736-1751) (mb. 115) nga Bubullima e Myzeqesë.
 Joasafi i Beratit 1752-1760 dhe 1765-1801 (mb. 138), po nga Bubullima.
 Joasafi II i Beratit (1802-1855) (mb. 194), po nga Bubullima.
 Egnati i Justinianës së parë (1693-1695) (mb. 306), nga Berati. Joasafi i Korçës e Selasforit (1709-1745) (mb. 329, 331, 336, 345) nga Voskopoja.
 Neofit Kekezi i Korçës (1845-1874) (mb. 413, 440, 506), nga Gjirokastra.
 Joaniqi i Durrësit (1845-1858) (mb. 63), nga Elbasani.
 Visarioni i Durrësit (1867-1899) (mb. 63) i quajtur edhe Visarion Thahari ose Visarioni plak, nga Elbasani.

Prej këtyre prelatëve shqiptarë, peshkopi Arsen Vako në mbishkrim figuron pa titull, por katalogët peshkopalë e përmendin si të Gorës e Mokrës.

Këta prelatë shqiptarë në krye të peshkopatave të vendit, duke përfituar nga lëshimet që bënë pashallarët shqiptarë në shek. XVIII dhe nga mëkëmbja ekonomike e relative e popullsisë, u përpoqën të përfitojnë pozitën e kishës duke ndërmarrë një fushatë ndërtimesh kanë përkrahur ndërtues e artistë, punues të shquar të drurit e të metaleve. Me iniciativën e prelatëve shqiptarë janë rindërtuar kisha të vjetra ose janë ngritur nga themelet kisha e manastire të reja, disa nga të cilat, me pamje madhështore, janë meremetuar, pikturuar e pajisur me ikonostase e objekte të ndryshme argjendi të kultit të krishterë. Nga burime jashtë mbishkrimeve dihet se patriku shqiptar Joasaf Voskopojar i ka pasë qenë një nga iniciatorët kryesorë për ndërtimet e mëdha kulturore-fetare të kryera në Voskopoje. Vetëm për një ditë Joasafi mblodhi të gjitha të hollat që duheshin për themelimin e Akademisë së Re, e cila u bë një qendër e rëndësishme kulturore për gjithë vendin.

*

*

*

Mjaft nga materialet epigrafike të vendit tonë kanë të dhëna që i interesojnë historisë së ndërtimit të kishave dhe të arkitekturës dhe pjesa më e madhe e autorëve që kanë botuar mbishkrime të kishave tona, janë preokupuar t'i nxjerrin në dritë këto të dhëna (2, 4, 13, 15, 17, 22, 26, 28, 32, 36, 41, 48, 52, 58).

Mbishkrimet që japin të dhëna për ndërtimet e kohës paraturke te ne janë të pakta. Datat më të vjetra të ndërtimit në vendin tonë i regjistron një mbishkrim i Labovës së Kryqit, që mban datën 525 (mb. 517), një mbishkrim i Shën Mërisë së Peshkopisë së sipërme, që mban datën 619 (mb. 519) dhe një i Shën Sergiut e Bakut në Himarë, që mban datën 786 (mb. 801). Këto mbishkrime duket se i referohen kohës së ndërtimit të kishave përkatëse, por ato me siguri janë shkruar në epoka shumë më të vona, ndofta në bazë të ndonjë gojëdhëne të lashtë ose të ndonjë mbishkrimi që ka pasë humbur; për origjinën e tyre të re flet përdorimi i kronologjisë prej lindjes së Krishtit, që është e vonë në Kishën Ortodokse, dhe, nga ana tjetër, përdorimi i shifrave arabe, që te ne kanë filluar të përdoren gjatë kohës së okupacionit turk. (1)

Për një ndërtim të shek. XI na informon një mbishkrim i vonë i piktor Terpo Zografit në Kishën e Shën Mërisë në Lubonjë të Kolonjës (mb. 398), me fjalët "Ka pasë qenë ndërtuar prej fillimi më 1015"; për një ndërtim të shek. XII (1159) na informon gjithashtu një mbishkrim i

Kishës së Shën Mitrit në Potkozhan të Mokrës (mb. 1), që është një datë me shifra arabe e gdhendur në një gur, me siguri në kohë më të vonë.

Materialet epigrafike flasin për dy ndërtime të shek. XIII, nga të cilët njëri (datë 1240) ka të bëjë me Kishën e Dom Lleshit në Lezhë (mb. 912) dhe tjetri (datë 1290) me kishën e Shirgjit të Shkodrës (mb. 913, 914). Mbishkrimi i parë duhet të jetë regjistrim i vonë i ndonjë gojëdhëne më të lashtë, mbasi kisha e Dom Lleshit që ruhet sot na duket shumë' më e vonë se e shek. XIII. Mbishkrimi i Kishës së Sergjit e Bakhut flet për rindërtimin e Kishës nga mbretëresha Elenë e Serbisë. Gërmadhat e kishës që ruhen sot në Shirgj janë të rindërtimit të Kishës së Elenës nga ana e birit të saj të Uroshit II më 1318 (53).

Nga një datë e një guri (1250), murosor mbi apsidë të kishës së Manastirit të Shën Mërisë së Apolonisë (mb. 84), kuptohet se kisha duhet të jetë ndërtuar mbas kësaj date. Mbishkrimi i gurit në të cilin bën pjesë edhe data, paraqitet i konsumuar nga këmbët e njerëzve (përveç datës), ndofta sepse guri duhet të ketë qenë gur i përmbivorrshëm. Në këtë konkluzion të çon edhe grafia e hollë e mbishkrimit, e cila nuk mund të ketë qenë kurrsesi një grafi për një mbishkrim themelor ndërtimi të një monumenti. Në zbërthimin e problemit të kohës së ndërtimit na ndihmon fakti se në pikturën murale të eksonartekstit të kishës si ktitor i kishës paraqitet Mihail Paleologu kur ishte bashksundues me të birin Andronikun II Paleolog (mb. 87). Në pikturë figuron edhe maketi i një kisha dhe nga ana tjetër Androniku (në plan të dytë) paraqitet me kurorë perandorake në krye, dmth. si sundues bashkë me të jatit. Duke qenë se është i njohur fakti që Mihail Paleologu VIII ka bashksunduar me të birin Andronikun II nga 1266 deri në 1282, data e ndërtimit të kishës së Manastirit të Shën Mërisë së Apolonisë duhet të kërkohet ndërmjet këtyre dy datave. Sa për atributin "Konstandini i ri" i përdorur nga piktori për Mihail Paleologun VIII kjo duhet kuptuar si një përsëritje e një zakoni jo fort të rrallë në historinë e perandorëve të Bizantit.

Kisha e Shirgjit, që sot ruhet në gërmadha dhe ajo e Apolonisë janë nga ndërtimet kishtarë më të rëndësishme të mesjetës së vendit tonë.

Sa për shek. XIV, mbishkrimet na flasin vetëm për tri ndërtime kishash të vogla, për ndërtimin e Shën Mërisë së Maligradit të Prespës (mb. 287), që është një paraklis i thjeshtë, për atë të Ristozit të Mborjes (mb. 290), që paraqitet katërkëndëshe me një kube, dhe për atë të Manastirit të Shën Gjon Vladimirit pranë Elbasanit (mb. 2, 3, 4), që ishte në stil bizantin me një kube (28, f. 222). Në Shën Mërinë e Maligradit ruhet data 1345 e pikturës së parë; ka shumë të ngjarë që kjo të jetë edhe data e ndërtimit të kishës, sepse po në atë kishë ruhet data 1369 (mb. 287) si datë e shtojcës së sipërme të kishës dhe e pikturës së dytë, të bërë me shpenzimet e Kezar Novakut. Në Kishën e Ristozit të Mborjes ruhet data 1389 si datë e ndërtimit prej themeli të Kishës nga peshkop Nimfoni. Në Kishën e sotme të Shën Gjon Vladimirit ruhet data 1381 e rindërtimit të kishës së vjetër nga ana e Karl Topisë. Kisha e ngritur nga ky princ shqiptar është prishur aty nga fundi i shekullit të kaluar.

Datat që jepen në mbishkrimet për ndërtime kishash në shek. XIV mund të konsiderohen si të sakta. Kjo lejon që duke u mbështetur në stilin e ndërtimit, të caktohet me përafërsi edhe data e ndërtimit të mjaft kishave të tjera, që i përkasin këtij shekulli, por që sot ruhen pa mbishkrime e pa data.

Gjatë shek. XV nuk takohen mbishkrime që të flasin për ndërrime kishash, përveç një date me shifra arabe gdhendur në gur (1465) në Kishën e Shën Markut në Kalanë e Vaut të Dejës (mb. 917), e cila simbas mendimit tonë duhet pranuar me mjaft rezervë. II. Karmici (19, f. 58) jep për Kishën e Manastirit të Shën Kollit të Boboshticës datën 1450, pa e kallëzuar burimin nga e ka marrë këtë datë. Edhe kjo neve na duket e diskutueshme.

Nga të dhënat e mbishkrimeve, ndërtimet e institucioneve fetare kristiane fillojnë prapë në vendin tonë aty nga mesi i shek. XVI, gjë që dëshmon për një rimëkëmbje të ngadalshme të vendit. Kishat e para të ndërtuara paraqiten të thjeshta, katërkëndëshe me çati dyujse, pa tholo e pa ndonjë rëndësi arkitektonike, siç janë Kisha e Shën Gjergjit në Leshnicë të sipërme të

Theologos me datë 1525 (mb. 803), Kisha e Shën Mitrit me datë 1526 në Poliçan të Pogonit (mb. 522), Kisha e Shën e Premtes në Valesh të Shpatit (mb. 13), data e pikturimit të së cilës (1554) ka të ngjarë të jetë edhe datë e ndërtimit ose e rindërtimit të saj, Kisha e Shën Todrit në Kala të Beratit, pa datë, e ndonjë tjetër.

Sipas të dhënave të mbishkrimeve, nga fundi i shek. XVI kemi në vendin tonë ndërtime kishash me arkitekturë më komplekse, me tholo e me kube sipas traditës së lashtë bizantine, por edhe me ndryshime që reflektojnë kushtet e kohës e të vendit. Ndërtime të tilla të fundit të shek. XVI janë p. sh. Kisha e Manastirit të Shën Mërisë në Driano, me datë 1569 (mb. 526), Kisha e Shën Mërisë në Kameno të Delvinës, me datë 1580 (mb. 806), ajo e Manastirit të Shën Mërisë mbi Vanistë, me datë 1582 (mb. 527), e Manastirit të Shpërfytyrimit në Çatistë të Pogonit, me datë 1584 (mb. 529), e Manastirit të Profet Ilisë mbi Jorgucat me datë 1586 (mb. 530) e Manastirit të Shën Qiriakut e Julitës mbi Dhuvjan, me datë 1588 (mb. 531).

Për shek. XVII, megjithëqë këtë e karakterizon fushata e madhe e islamizimit në masë të popullsisë dhe si rrjedhim rrënimi i shumë godinave të Kultit kristian, materialet epigrafike kishtarë dëshmojnë për shtimin e ritmit të ndërtimeve të kishave sidomos në zonat e rezistencës. Mbishkrimet flasin për 24 kisha të ndërtuara gjatë këtij shekulli, nga të cilat 10 të mëdha, me tholo e kube. Gjatë këtij shekulli në krahinën e Gjirokastrës, në traditën e vjetër, realizohet ndërtimi i disa monumenteve të rëndësishme arkitektonike, siç janë Kisha e Manastirit të Ravenës, me datë 1600, në formë kryqi në tri apside anash (mb. 533), Kisha e Shën Mërtirëve në Tranoshishtë me datë 1617 (mb. 541), ajo e Manastirit të Profet Ilisë në Stegopull me datë 1624 (mb. 550), ajo e Manastirit të Spilesë me datë 1634 (mb. 559) etj. Gjatë këtij shekulli rriten ndërtimet edhe në zonën e Korçës; ndër këto për interesin arkitektonik shquhen Kisha njënefshe e Shën Mërisë së Barmashit, me datë 1610, në fillim me tri kube hemisferike e dy të tjera që janë shtuar më vonë (mb. 303), e cila paraqitet si ndërtim i parë në vendin tonë me kube hemisferike, Kisha e Manastirit të Shën Prodhromit në Voskopojë me datë 1634, me tri apside anash dhe kube (mb. 306) Kisha e Shën Mëhillit në Vithkuq, me datë 1682, bazilika e parë trinefshe me kube hemisferike nga më madhështoret në vendin tonë (mb. 313), dhe katedralja e Shën Mërisë në Voskopojë, bazilikë trinefshe me tholo e kube hemisferike, ndofta e fundit të këtij shekulli. Në këtë shekull edhe në zonën e Durrësit takohen dy ndërtime, njëri në Valësh, me datë 1604 (mb. 16) dhe tjetri jashtë Kavajës, me datë 1690 (mb. 21).

Nga mbishkrimet rezulton se gjatë shek. XVIII veprimtaria e ndërtimeve të godinave të kultit kristian zgjerohet edhe më tepër. Vetëm nga mbishkrimet e ruajtura rezultojnë të ndërtuara përmbi 50 kisha gjatë këtij shekulli. Në pjesën më të madhe këto ndërtime paraqiten të mëdha nga ana arkitektonike, bazilika trinefshe me tholo e shumë kube hemisferike për çdo nef, me një ose dy hajate në drejtim gjatësor, nganjëherë edhe dy katëshe.

Lidhur me ndërtimet e rindërtimet e kultit kristian gjatë shekullit XVIII, duhet theksuar se pranë institucioneve fetare kristiane, sidomos pranë manastireve, merr hov edhe ndërtimi i shkollave, të cilat në fillim funksiononin në gjuhën greke. Disa nga godinat e këtyre shkollave janë ruajtur deri sot në ditët tona (shkolla e Manastirit të Shën Spiridhonit në Vuno, ajo e Manastirit të Ardenicës, e Manastirit të Shën Mëhillit në Nivan të Zagorisë, e Manastirit të Shën Pjetrit në Vithkuq etj.).

Këto shkolla siç e dëshmojnë mbishkrimet (mb. 834) si dhe shumë gojëdhëna, të trashëguara deri më sot, janë organizuar e janë udhëhequr nga klerikë të ditur, si Klimenti i Ardenicës, muzikant (mb. 138), igumeni i shumëditur Manasiu (mb. 138) etj. Nga këto shkolla kanë dalë figura që kanë luajtur një rol të rëndësishëm në gjirin e komuniteteve të krishtera në atë kohë, si peshkopët shqiptarë Joasafi i Beratit (mb. 138, 144 etj.). Danieli i Korçës (mb. 326), Joasaf Voskopojari i Korçës dhe i Justinianës së parë të Ohrit (mb. 329, 331) etj.

Shkollat e manastireve në një varg rastesh kanë shërbyer për përhapjen e dijes dhe për të mbajtur gjallë ndjenjat kombëtare ndër fëmijët e të rinjtë fshatarë e qytetarë. Në të tilla shkolla mësuan Dhaskal Todhri, që i mori mësimet e para në Manastirin e Shën Gjon Vladimirit pranë

Elbasanit, dhe prej aty më vonë kaloi në Akademinë e re të Voskopojës, Andon Zako Çajupi, që ka qenë nxënës i Manastirit të Shën Mëhillit të Nivanit të Zagorisë etj.

Lidhur me ktitorët porositësit ose dhuruesit ndaj institucioneve të kultit kristian, nga materialet epigrafike rezultojnë mjaft të dhëna me karakter historik.

Ktitorë në mbishkrimet e kishave tona shohim të përmenden që prej shek. XIII. Kështu mbishkrimi i Kishës së Shën Sergjit e Bakhut në Shirgj të Shkodrës, me datë 1290 (mb. 913), bën fjalë për ndërtimin e kësaj kisha prej mbretëreshës Elenë dhe bijve të saj Stefanit e Uroshit. Mbishkrimet mbi freskun e familjes perandorake të Mihail Paleologut, në eksonarteks të kishës së Manastirit të Shën Mërisë së Apolonisë (mb. 86, 87), kallëzojnë se ktitorët e kësaj kisha kanë qenë Mihail Paleologu, kur sundonte bashkë me birin e tij Andronikun e dytë. Një mbishkrim tjetër në gërmadhat e Kishës së Shën Sergjit e Bakhut (mb. 914) përmend si ktitor të rindërtimit të një kisha të dytë të shenjtoreve të sipërpërmendur mbretin Urosh, birin e mbretit Urosh të Rashës e të Mbretëreshës Elenë.

Mbishkrimi më i vjetër i Kishës së Shën Mërisë së Maligradit të Prespës (mb. 286) përmend fisnikët Bojko dhe Evdokia si dhurues të pikturës së kishës me datë 1345, kurse një mbishkrim tjetër (mb. 287), me datë 1369, përmend "shumëfisnikun" Kesar Novak si ktitor të ndërtimit të shtojcës së kishës dhe të pikturës së saj të dytë.

Mbishkrimet në tri gjuhë të Kishës së Manastirit të Shën Gjon Vladimirit, pranë Elbasanit (mb. 2, 3, 4) përmendin si ktitor të rindërtimit të Kishës më 1381 Karl Topinë me birin e tij të parëlindur Gjergjin. Mbishkrimet e kishës së Ristozit të Mborjes (mb. 290) përmendin me datë 1389 si ktitor Nimfonin, një peshkop të cilit nuk i jepet titulli i dioqezës, por që duhet të ketë administruar jo larg zonës së Korçës ose të ketë qenë ndihmës i titullarit të Selasforit.

Nga këto pak të dhëna rezulton se ktitorët e kishave dhe dhuruesit e pikturës gjatë shekujve XIII-XV në vendin tonë kanë pasë qenë nga shtresa aristokrate feudale e vendit (perandorë, princa, fisnikë, peshkopë). Klasa feudale në radhë të parë kishte mundësi të bënte për ndërtime të kultit shpenzime që në përgjithësi ishin të konsiderueshme.

Në periudhën mbas okupacionit otoman nga mbishkrimet vetëm në dy raste ktitorët cilësohen si "arkondë" e me prejardhje laike (mb. 16, 18) 1. Ka të ngjarë që ndërtimet e tjera gjatë kësaj periudhe të shek. XVI të jenë kryer me fonde të manastireve.

Gjatë shek. XVII si ktitorë mbishkrimet përmendin klerikë, igumenë e murgjë ose laikë nga radhët e arkondëve ose të gjerondëve (të pleqve). Mendojmë se igumenët si ktitorë duhet të konsiderohen vetëm si iniciatorë të ndërtimeve, kurse shpenzimet pa dyshim janë nxjerrë nga arkat e manastireve. Qysh në këtë shekull mbishkrimet fillojnë të flasin për ndërtime të kryera me shpenzimet "e të gjithëve" ose "të katundit". Gjatë shekujve XVIII e XIX, kur konstatohet një aktivitet i madh në ndërtime të kultit kristian, mbishkrimet si ktitorë përmendin prap igumenë dhe laikë arkondë, por në pjesën më të madhe flasin për kontributin e "të gjithë të krishterëve të qytetit" ose "të katundit" ose "të lagjes" ose "të enorisë".

Sikurse dihet, në mesjetë botëkuptimi fetar ka pasë qenë një faktor vendimtar në orientimin ideologjik të njeriut. Prandaj në iniciativat e ndryshme për ndërtime të kultit kristian në vendin tonë, nga materialet epigrafike devocioni fetar del si motiv në plan të parë, sidomos në mbishkrimet më të lashta (vështro mbishkrimet Nr. 2, 17, 92, 95, 117, 174, 808 etj.). Megjithëkëtë nuk përjashtohet rasti që mbrapa iniciativave të ndryshme për ndërtime të kultit kristian të fshihen edhe faktorë politikë ose socialë. I tillë, mendojmë ne, duhet të ketë qenë motivi që shtyri Karl Topinë, një princ katolik, të rindërtojë kishën e Manastirit ortodoks të Shën Gjon Vladimirit pranë Elbasanit më 1381, një kishë ortodokse, e të bëjë katër herë më të madhe nga ç'ishte përpara për të tërhequr nga ana e vet elementin ortodoks të zotërimeve të tij, në një kohë kur ndodhesh në luftën e Balshajt e Shkodrës, të cilët nga ortodoksë ishin kthyer në katolikë (34, f. 202).

Në lidhje me emrat e mjeshtëreve të ndërtimit, materialet epigrafike të kishave tona nuk përmendin gjë deri në shek. XVIII, megjithëqë vendi ynë, me tradita të lashta në fushën e

ndërtimeve arkitektonike (16, f. 128-130), gjatë historisë ka dhënë figura të shquara në këtë fushë (52, f. 177-178).

Emrat e ndërtuesve (kryemjeshtër e mjeshtër) i takojmë vetëm në mbishkrimet e shekujve XVIII e XIX, si shqiptarë ashtu edhe të huaj. Për disa ndërtues në mbishkrime jepet edhe prejardhja e tyre, siç është rasti tek Anastas Voskopojari (mb. 270), Saliu nga Dibra (mb. 270), Mihal Pashku nga Pogradeci (mb. 65), Androniku me katër shokë nga katundi Krimi i Greqisë (mb. 340), protomastor Gega, që ka ndërtuar katedralen e Fierit më 1782 (mb. 153), mjeshtri Nasto Mandro që ka kryer ndërtime në Manastirin e Apolonisë më 1782 (mb. 152), mbiemër të cilin e kemi edhe sot në Pojan të Fierit etj.

Nga materialet epigrafike të kishave të vendit tonë rezultojnë të dhëna të rëndësishme edhe mbi traditat e lashta të vendit tonë në fushën e pikturës, mbi shkollat e ndryshme të këtij arti që janë zhvilluar gjatë shekujve të mesjetës, mbi piktorët e ndryshëm vendas e të huaj që kanë ushtruar veprimtarinë e tyre artistike në institucionet e ndryshme të kultit kristian të vendit, mbi veprimtarinë e tyre pikturale, e cila në disa raste paraqitet me një rëndësi të dorës së parë.

Ndër institucionet fetare të kultit kristian në vendin tonë ruhen shumë vepra pikturale (piktura murale ose ikona). Për më të vjetrat, sidomos të epokës paraturke, nuk ekzistojnë mbishkrime që të japin të dhëna rreth kohës së pikturimit ose rreth mjeshtërve të pikturës. Në këtë rast orientimi kohësor mund të bëhet vetëm duke studiuar thellë stilin e pikturës ose duke ia nënshtruar një analize paleografike sinjaturat e saj.

Megjithëse, duke u bazuar në të dhënat historiografike e stilistike, mund të formohet ideja se piktura më e vjetër e monumenteve tona datohet afërsisht nga shek. X (40, f. 87), dokumentat epigrafike më të lashta, siç janë autografët e piktorëve, i përkasin fundit të gjysmës së parë të shek. XVI.

Në mbishkrimet e pikturës më të lashtë të vendit tonë përmendet një piktor me emrin Stano si autor i pikturës së Shpellës së Shën Mërisë në Letëm të Çermenikës (mb. 77), që, simbas nesh, duhet të jetë punuar gjatë shek. XI (40, f. 70).

Piktura më e vjetër e datuar në vendin tonë deri më sot rezulton të jetë ajo e pjesës së poshtme të Kishës së Shën Mërisë të Maligradit të Prespës, me data 1345 dhe 1369 (mb. 286, 287). Pastaj vijnë pikturat e vjetra të kishës së Ristozit në Mborje me datë 1389 (mb. 290). Përsa u përket pikturave të koridorit të Kishës së Shën Mërisë së Apolonisë aty ekziston një mbishkrim me datë që mund të shkojë nga 1292 deri 1391 (mb. 85); ky mbishkrim, i dëmtuar në dy shifrat e fundit, prandaj jo plotësisht i saktë, ka mjaft të ngjarë që t'i referohet pikturës së Koridorit.

Piktori i parë shqiptar që njohim në bazë të mbishkrimeve është Onufri nga Neokastra (Elbasani), figura më e shquar e artit piktorial të vendit tonë në shekujt 16, i cili aty nga mesi i shek. XVI pikturoi kishat e Beratit e të Shpatit të Elbasanit (mb. 7, 13, 14, 15, 92, 91). Të pakta janë të dhënat mbi jetën e tij.

Nga të dhënat e mbishkrimeve marrim vesh se Onufri ka pasë qenë i martuar e me fëmijë, ka pasë qenë prift dhe graduar protopapë i Elbasanit. Marrim vesh se mjeshtri ka stolisur me piktura murale dhe ikona katër kisha të vendit tonë, atë të Shën Kollit në Shelcan të Elbasanit (pa datë), atë të Shën e Premtes në Valësh të Shpatit (1554), dhe ato të Shën Todhrit dhe Evangjelizmosë në Kala të Beratit (pa datë), nga të cilat kjo e fundit ruan vetëm ikona të dorës së mjeshtrit.

Nga materialet epigrafike rezulton se traditën e Onufrit, shkollën e krijuar nga ai e vazhdoi një varg piktorësh, midis të cilëve figuronin i biri i Onufrit Nikolla (mb. 91, 92) me piktura murale e ikona të ruajtura në Kishën e Shën Mërisë Vlaherna në Kala të Beratit (1578), një piktor, Jani, bashkëpunëtori i Nikollës në pikturimin e Kishës së Shën Kollit në Kurjan të Fierit (mb. 94), Onufër Kiprioti (mb. 96, 97, 98), me piktura murale e ikona (1594-1622), sidomos në Kishën e Shën Mërisë në Vlahogoranxi të Gjirokastrës, si dhe tre piktorë anonimë (mb. 95) me piktura murale në Shën Kollë të Kalasë së Beratit, pranë Vlahernës (1591), në Shën Kollë të Valshit (1604), e në Shën Kollë të Shelcanit (1625).

Nga materialet epigrafike marrim vesh se ky fenomen i zhvillimit të traditës së lashtë piktorale të vendit nuk qe i izoluar, edhe në jug të vendit fillojnë të shfaqen një varg piktorësh vendas e të huaj si Ilia Llongoviti nga Dropulli i Sipërm (mb. 803, 804), i cili ka veshur me piktura murale Kishën e Shën Gjergjit në Leshnicë të Sipërme dhe atë të Shën Thanasit në Peca të Sarandës (1525), Mihali dhe Kostandini (mb. 807), vllëh nga katundi Gramos që kanë veshur me piktura murale, karakteristike për shkollën e Kretës, Kishën e Manastirit të Shën Mërisë në Dhivrovuni të Sarandës (1604), Mihali me bijtë e tij Kostandinin dhe Nikollën nga Linotopi i Kosturit (mb. 540, 542, 552, 556), që kanë stolisur shumë kisha të jugut (1517-1653) e më në fund Mihali nga katundi Zerma (1662-1672) (mb. 810, 813) etj.

Materialet epigrafike na bëjnë të njohur me një veprimtari piktorale shumë të begatshme gjatë shek. XVIII. Në rrethin e Korçës zhvillojnë veprimtarinë e tyre disa piktorë korçarë, puna e të cilëve ka kaluar edhe jashtë kufijve të vendit tonë; më i rëndësishëm është mjeshtri David Selenicasi (mb. 331), i cili në bashkëpunim me dy piktorë të tjerë, Kostandinin e Kriston, ka krijuar ansamblin piktoral mural të shkëlqyeshëm të bazilikës së Shën Kollit të Voskopojës me datë 1726. Traditën e shkollës së ndritur të David Selenicasit në rrethin e Korçës e vazhdojnë një varg piktorësh të tjerë shqiptarë, si vëllezërit korçarë Kostandin dhe Athanas Zografi (mb. 345 etj.), të cilët midis viteve 1744-1783 shquhen me vepra piktorale të rëndësishme brenda vendit tonë, ashtu edhe jashtë: bijtë e tyre Terpo dhe Efthim Zografi (mb. 395 etj.) si dhe nxënësit e tyre, piktorët grabovarë të familjes së madhe Katro (Çetiri), Gjergji dhe Jani me bijtë dhe nipat e tyre, që e zgjatën veprimtarinë deri aty nga gjysma e shek. XIX.

Në të njëjtin shekull të XVIII zhvillojnë veprimtarinë e vet në zonën e Gjirokastrës piktorë si Jani dhe i biri Vasili (mb. 607, 610, 612 etj.), nga Qesarati (Sinkriati) i Lunxhërisë, që kanë stolisur me piktura murale dhe ikona 12 kisha midis viteve 1758-1799.

Së fundi shënojmë se si në shek. XVII-XVIII, edhe nga mbishkrimet e shek. XIX bien në sy edhe një numër piktorësh grekë që punojnë gjatë kësaj kohe nëpër kishat e jugut të vendit tonë. Origjina e këtyre piktorëve është nga Fjonjati (Hjonadhës), Samarina e Postenali i Pogonjanisë, (nga Postenani i Kolonjës) (mb. 743, 747, 748, 749, 200).

Materialet epigrafike formojnë kështu dokumenta historike të rëndësishme për të njohur pikturën kishtare të vendit tonë. Nga ato rezulton një kuadër mjaft i plotë i kësaj veprimtarie, i dokumentuar me emra dhe data që prej gjysmës së parë të shek. XIV e deri nga mesi i shek. XIX.

Pranë artit piktoral një vend me rëndësi zë edhe arti i aplikuar. Në shumë objekte të kultit të krishterë, siç janë ikonostaset amvonet, thronet peshkopale, proshqinitarët, polielejt, potirët, kryeqet, kapakët e ungjijve, thimiatonët, amfiat, epitafet, kalimata etj., takohen mbishkrime të gdhendura në dru, të gravuara në metal ose të qëndisura në pëlhurë. Prania e këtyre mbishkrimeve, me të dhëna të ndryshme biografike-historike, fiton një interes të veçantë, se na bën të njihemi me mjeshtrë të dalluar, krijues të një pune të hollë artistike, ajo kontribuon për zbulimin e traditave të vendit në këto fusha të aktivitetit artizanal e artistik, sepse në pjesën më të madhe ato janë punime të mjeshtrëve të shkollave të vendit.

Përsa i përket artit të punimit të drurit, shënojmë se nëpër kishat e vendit tonë ruhen sot përmbi 50 ikonostase druri të shoqëruara me amvone, throne peshkopale e proshqinitarë, të gjitha të gdhendura artistikisht në dru. Mjerisht jo të gjitha këto objekte artistike ruajnë mbishkrime me të dhëna mbi mjeshtrit e punimit e mbi datat e punimit.

Mbishkrime mbi ikonostaset e gdhendura të kishave tona takohen qysh prej shek. XVIII si p. sh. tek ikonostasi i Kishës së shën Kollit të Voskopojës, me datë 1743 (mb. 344), i Kishës së Manastirit të Shën Pjetrit në Vithkuq me datë 1773 (mb. 375) të Shën Mërisë së Dragotit të Dumresë, me datë 1785 (mb. 161), të Shën Vlashit në Vlorë dhe të Shën Gjergjit në Fier, të dy me datë 1786 (mb. 162).

Nga ikonostaset e shumta të punuara gjatë shek. XIX, vetëm 14 ruajnë mbishkrime me datat e gdhendjes. Megjithëkëtë në mjaft raste kjo datë mund të përcaktohet me përafërsi, kur

njihet data e ndërtimit të kishës; kështu shtohet mundësia për të njohur më mirë periodat e krijimit të motiveve ose të formave, sidomos të atyre me karakter vendas, në artin e veçantë por shumë interesant të gdhendjes së drurit.

Nga mbishkrimet rezulton se ndonjë ikonostas është punuar edhe me torno, si p. sh. ai i Kishës së Shën Mërisë në Elbasan, me datë 1859 (mb. 63).

Përsa u përket mjeshtërive të dalluar të punimit të ikonostaseve prej druri, ata që përmenden nga mbishkrimet janë relativisht të vonë, si Usta Naumi nga Lavdari i Oparit, i cili më 1849 ka gdhendur ikonostasin e Kishës Fjetja e Shën Mërisë në Kala të Beratit (mb. 226), e më vonë ato të një vargu kishash të tjera në Shqipëri të Mesme e të Jugut (mb. 232, 271) etj. Përmenden gjithashtu Kostë Tuni Mecoviti, që ka gdhendur ikonostasin e Kishës së Shën Mërisë në Labovë të Kryqit më 1805 (mb. 666), Andon Korfuzioti, që ka punuar më 1758 (mb. 359), Mitro Fandi më 1842 (mb. 716) etj.

Të dhëna për një tjetër gjini arti të aplikuar me tradita të lashta në vendin tonë japin mbishkrimet e objektet prej argjendi. Punimi i argjendit duhet të jetë shumë i lashtë në vendin tonë për objekte të tilla të ruajtura deri më sot nuk takojmë më të vjetra se të fillimit të shek. XVII. Nga mbishkrimet mbi këto objekte argjendi (potirë, kryqe, kapakë ungjijsh etj.), dalin shumë emra argjendarësh shqiptarë e të huaj, që dallohen për punimet e tyre artistike, si Dhimitër Hrisohu, që ka punuar në 1616 kryqin prej argjendi të Kishës së Shën Spiridhonit të Goricës së Beratit (mb. 101). Gjergj Voskopojari, që më 1729 ka punuar kapakët prej argjendi të ungjillit të kishës së Shën Mërisë në Kala të Beratit (mb. 109), Apostoli i Jakovit të Vogël nga Elbasani, që gjatë shek. XVIII ka punuar artistikisht në argjend objekte të shumta të kultit kristian (mb. 48, 198), Janko Voskopojari (mb. 123, 124), Jorgo Kalivioti (mb. 592), Gjergj Jan Mecovitin (mb. 771) etj.

Mbishkrimet na japin të dhëna edhe për artin e qendisjes me ar e argjend në pëlhurë prej lini, shumë i zhvilluar në vendin tonë gjatë shekujve të mesjetës. Këto objekte sot ruhen me pakicë, për arsye të natyrës së tyre të konsumueshme. Megjithëkëtë disa prej tyre kanë një interes të veçantë historik e artistik. I tillë është sidomos epitafi i Gllavenicës, i punuar me art të hollë nga mjeshtri shqiptar Gjergj Arianiti më 1373 (mb. 90), epitafi i Kishës së Shën e Premtes së Përmetit me datë 1776 (mb. 379), i Kishës së Shën Mërisë së Leusës, me datë 1789 (mb. 386), etj.

*

*

*

Me gjithë zbrazëtitë që paraqesin, me gjithë karakterin e kufizuar që kanë, edhe sepse të dëmtuara e të cingruara, materialet epigrafike të kishave të vendit tonë përbëjnë siç u munduam të tregojmë një burim të vlefshëm për historinë e vendit tonë. Ato hedhin dritë mbi fakte të panjohura të traditës së lashtë kulturore të popullit tonë, dhe aty këtu, mund të zgjidhin ndonjë problem historik të rëndësishëm, veçanërisht atëherë kur ka mungesë burimesh arkivore, këto mbishkrime përbëjnë për ne të vetmet materiale dokumentare autentike e të pakontestueshme.

TREGUESI KRONOLOGJIK I MBISHKRIMEVE

- 525 - Datë ndërtimi në kishën Lindja e shën Mërisë, në Labovë të Gjirokastrës (Nr. 517).
 551 - Mbishkrim ndërtimi në kishën e shën Mërisë, në Labovë të Gjirokastrës (Nr. 518).
 619 - Mbishkrim ndërtimi në kishën e shën Mërisë, në Peshkopi të Sipërme të Gjirokastrës (Nr. 519).
 786 - Datë ndërtimi në kishën e shën Sergjit e Bakut, në Himarë (Nr. 801).
 866 - Mbishkrimi për konvertimin në krishtërim të carit bullgar Borisit dhe të popullit bullgar (Nr. 82).
- Shek. IX-X - Mbishkrim lutjeje, në gërmadhat e kishës së dyzet të shenjtorëve, Sarandë (Nr. 901).
 1015 - Ditë ndërtimi në kishën e shën Mërisë, në Lubonjë të Kolonjës (Nr. 398).
 1032 - Mbishkrim në vulën e Manastirit, Fjetja e shën Mërisë, në manastirin Kamenë të Delvinës (Nr. 802).
- Shek. XI - Mbishkrim pikturimi në shpellën kishë, në Letëm të Çermenikës (Nr. 77).
 1142 - Mbishkrim ndërtimi në kishën e shën Kollit, në Peshtan të Përmetit (Nr. 449).
 1159 - Datë ndërtimi në kishën e Shën Mitrit, në Potkozhan të Mokrës Pogradec (Nr. 1).
- Shek. XII - Lutje ktitori, në shpellën e Arangjelit, pranë Purtecit të Prespës (Nr. 512).
- Shek. XIII - Mbishkrim dhurate, në narteks të kishës së shën Mitrit, në Bezmisht të Prespës (Nr. 516).
 1240 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Ndojt, në Lesh (Nr. 912).
 1250 - Datë vorri mbi një gur mbi apsidën e kishës së Shën Mërisë së Apolonisë (Nr. 84).
 1290 - Mbishkrim ndërtimi në Kishën e shën Sergeit e Bakut, në Shirgj të Shkodrës (Nr. 913 e 914).
 1292 - Datë pikturimi në Kishën e shën Mërisë së Apolonisë (Nr. 85).
- Shek. XIII - Tekst ilitazioni, nga kisha e Vaut të Dejës, pranë Shkodrës (Nr. 926).
- Shek. XIII - Mbishkrim në fragment, në eksonarteks të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Apolonisë, pranë Fierit (Nr. 88).
- Shek. XIII - Mbishkrimet mbi pikturën e perandor Mihail Paleologut në eksonarteks të kishës së Manastirit të Shën Mërisë së Apolonisë, pranë Fierit (Nr. 87).
- Shek. XIII - Mbishkrimi mbi pikturën e Andronikut II Paleolog, në eksonarteks të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Apolonisë, pranë Fierit (Nr. 86).
- Shek. XIII - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Salvatorit, në Rubik të Rrëshenit (Nr. 918).
 1345 - Mbishkrim dhurate, në pikturën e apsidës së kishës së shën Mërisë, në Maligrad (Nr. 286).
 1350 - Mbishkrim varri i murosur në eksonarteksin e kishës së Manastirit të shën Mërisë së Apolonisë, pranë Fierit Nr. 89).
 1369 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e shën Mërisë në Maligrad të Prespës (Nr. 287).
 1373 - Mbishkrim i epitafit të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Gllavenicës, gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 90).
 1381 - Mbishkrim rindërtimi, të kishës së Manastirit të shën Gjon Vladimirit, pranë Elbasanit. Gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 3).
 1381 - Mbishkrim rindërtimi, të kishës së Manastirit të shën Gjon Vladimirit pranë Elbasanit. Gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 2).
 1389 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Ristosit në Mborje të Korçës (Nr. 290).

- 1392 - Mbishkrim dhurate në korridorin e kishës së Manastirit të shën Mërisë së Apolonisë, pranë Fierit (Nr. 85).
- Shek. XIV - Mbishkrim këmbane gjetur në Sopot të Elbasanit (Nr. 69). Gjendet në Muzeun e Elbasanit.
- Shek. XIV - Mbishkrimi në stemën e Karl Topisë, gjendej në kishën e Manastirit të shën Gjon Vladimirit, pranë Elbasanit. Tani gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 5).
- Shek. XIV - Mbishkrimi i kohës së rindërtimit të kishës së Manastirit të shën Gjon Vladimirit, pranë Elbasanit. Gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 4).
- Shek. XIV - Mbishkrimi me shprehje dogmatike në kishën e shën Mërisë së Maligradit (Nr. 288).
- Shek. XIV - Sinjaturat pranë pikturës së familjes së Kezar Novakut, në kishën e shën Mërisë së Maligradit (Nr. 289).
- Shek. XIV - Mbishkrim lutje ktitori në kishën e Ristosit në Mborje të Korçës (Nr. 291).
- Shek. XIV - Mbishkrim me emrin e ktitorit, në Kishën e Ristozit në Mborje (Nr. 292).
- Shek. XIV - Mbishkrim në kupën e gurit të pagëzimit, në Kishën e Manastirit të shën Mërisë së Apolonisë (Nr. 285).
- Shek. XIV - Mbishkrim ndërtimi, nga Manastiri i shën Mërisë së Glavenicës (Ballshit) (Nr. 277).
- Shek. XIV - Mbishkrim pikturimi, në shpellën e shën Mërisë në Gllobovo, pranë Beznishtit të Prespës (Nr. 511).
- Shek. XIV - Mbishkrim, në kishën e shën Kollit Nënshatit, pranë Shkodrës (Nr. 924).
- Shek. XIV - Mbishkrim pikturimi, në shpellën e shën Mërisë në Gllobovo, pranë Beznishtit të Prespës (Nr. 513).
- Shek. XIV-XV - Mbishkrim dhurate në ikonën e shën Mërisë, të kishës së Shën Kostandinit dhe Elenës në Kala të Beratit (Nr. 282).
- Shek. XIV-XV - Mbishkrim, në kishën e Dom Lleshit, në Lezhë (Nr. 927).
- 1447 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kryq të kishës së Abacisë së shën Aleksandrit të Oroshit (Nr. 915).
- 1462 - Mbishkrim lutje, në kishën e Balldresë, pranë Lezhës (Nr. 914).
- 1462 - Datë këmbone, në një këmbanë që konsiderohet e kishës së Kastriotëve në Krujë. Gjendet në Muzeun Historik Kombëtar (Nr. 6).
- 1465 - Datë ndërtimi, në kishën e shën Markut, në Kala të Vaut të Dejës (Nr. 916).
- Shek. XIV-XV - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 514).
- Shek. XV - Mbishkrim në vulën e peshkopatës së Stephaniakës dhe Bendës (Nr. 925).
- Shek. XV-XVI - Mbishkrim varri në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Zvernec të Vlorës (Nr. 278).
- 1510 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Peshkopi të Sipërme të Gjirokastrës (Nr. 520).
- 1513 - Mbishkrim pikturimi (?) në kishën e shën Thanasit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 521).
- 1525 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Gjergjit, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 803).
- 1525 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Pecë të Sarandës (Nr. 804).
- 1526 - Mbishkrim rindërtimi dhe pikturimi, në Kishën e shën Mitrit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 522).
- 1538 - Mbishkrim lutje, në kishën e shën Mitrit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 523).
- 1554 - Nënshkrim në një ungjill, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Stegopull të Lunxhërisë (Nr. 524).
- 1554 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën e Premtes, në Valësh të Shpatit (Nr. 15).
- 1557 - Mbishkrimi konsakririmi, në kishën e Shna Ndojt, në Laç të Krujës (Nr. 919).
- 1560 - Mbishkrim rindërtimi ikonostasi, në kishën e shën Sotirit, në Tremisht të Përmetit (Nr. 295).
- 1562 - Datë ndërtimi, në një altar, pranë kishës së Dom Lleshit, në Lezhë (Nr. 920).
- 1565 - Datë ndërtimi, e vjetër, në kishën e shën Gjergjit, në Lugar të Dropullit (Nr. 525).
- 1569 - Mbishkrim ndërtimi të kolonave, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 526).
- 1576 - Mbishkrim dhurate, në pikturën murale të kishës së Manastirit të Panaisë, mbi Dhërmi

- të Himarës (Nr. 805).
- 1578 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Vlahernës, në Berat (Nr. 92).
- 1580 - Datë ndërtimi, kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Kamenë të Delvinës (Nr. 806).
- 1582 - Datë ndërtimi, në Manastirin e Ungjillëzimit, në Vanitë të Dropullit (Nr. 527).
- 1583 - Datë ndërtimi, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Zervat të Dropullit (Nr. 528).
- 1584 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit, të shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 529).
- 1586 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Jergucat të Dropullit të Sipërm (Nr. 530).
- 1588 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Qiriakut e Julitës, mbi Dhuvjan të Dropullit të Poshtëm (Nr. 531).
- 1591 - Mbishkrim rindërtimi dhe ripikturimi, në kishën e shën Kollit pranë Vlahernës, në Kala të Beratit (Nr. 95).
- 1594 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Kollit të Kishës së shën Kollit, pranë Vllahernës, në Kala të Beratit (Nr. 96, 97).
- 1595 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Qiriakut e Julitës, mbi Dhuvjan të Dropullit të Poshtëm (Nr. 532).
- 1596 - Nënshkrimi i piktor Onufrit Qiprioti në një ikonë të kishës së shën Gjergjit në Berat (Nr. 97).
- 1597 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Kodrës, pranë Tepelenës (Nr. 298).
- 1599 - Mbishkrim lutje, në ikonën e Pagëzorit, të marrë nga kisha e shën Kostandinit dhe Elenës, në Berat (Nr. 98).
- Shek. XVI - Mbishkrim i fragmentuar në kishën e shën e Premtes, në Valësh të Shpatit (Nr. 15).
- Shek. XVI - Mbishkrim me një kërkesë të piktor Onufrit, në prothes të kishës së shën e Premtes, në Valësh të Shpatit (Nr. 14).
- Shek. XVI - Lutje liturgjike, në këngë të kishës së shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 12).
- Shek. XVI - Lutje liturgjike, mbi derën veriore të ikonostasit të kishës së shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 11).
- Shek. XVI - Kombinim vargjesh nga psallmi 24 mbi derën e bukur të ikonostasit të kishës së shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 10).
- Shek. XVI - Lutje liturgjike, në ikonostasin e kishës së shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 10).
- Shek. XVI - Lutje liturgjike, në ikonostasin e kishës së shën Kollit në Shelcan (Nr. 9).
- Shek. XVI - Pjesë e një lutje nga mesha e Gjon Gojartit, në ikonostasin e kishës së shën Kollit, në Shelcan (Nr. 8).
- Shek. XVI - Mbishkrim me një kërkesë të piktorit, në kishën e shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 7).
- Shek. XVI - Mbishkrim që rekomandon ndërrimin e shenjtorëve në kishën e shën Sotirit, në Tremisht të Përmetit (Nr. 296).
- Shek. XVI - Tekst ungjillor i modifikuar dhe lutje në kishën e shën Sotirit, në Tremisht të Përmetit (Nr. 297).
- Shek. XVI - Mbishkrimi përmban një kërkesë të piktorëve, në kishën e shën Kollit, në Kurjan të Fierit (Nr. 94).
- Shek. XVI - Kërkesë e piktor Nikollës, birit të Onufrit, në kishën e shën Mërisë së Vllahernës, në Kala të Beratit (Nr. 93).
- Shek. XVI - Mbishkrim dhurate, mbrapa një ikone të shën Mërisë, të kishës së Vllahernës, në Kala të Beratit (Nr. 96).
- Shek. XVI-XVII - Mbishkrim pikturimi në kishën e shën Kollit në Tepar, pranë Ogrenit të Përmetit (Nr. 498).
- 1600 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Ravenjës, në Dropull (Nr. 533).
- 1601 - Mbishkrim dhurate, në kishën e Manastirit të shën Thanasit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 534).
- 1604 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Mërisë, në Voskopojë (Nr. 300).
- 1604 - Mbishkrim dhurate, në dyert e bukura të ikonostasit të kishës së shën Mërisë së

- Maligradit (Nr. 299).
- 1604 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Valësh të Shpatit (Nr. 16).
- 1603 - Mbishkrim rindërtimi dhe pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Mavrodhivri të Sarandës (Nr. 807).
- 1604 - Mbishkrim dhurate në ikonën e Krishtit të kishës së shën Kostandinit e Elenës, në Berat (Nr. 99).
- 1604 ose 1611 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 535).
- 1605 - Datë rindërtimi, në kishën e shna Ndojt në Laç të Milotit (Nr. 922).
- 1606 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Zrrvat të Dropullit (Nr. 536).
- 1606 - Mbishkrim pikturimi, në fasadën e kishës së shën Mërisë së Maligradit (Nr. 301).
- 1607 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mitrit, në Kala të Beratit (Nr. 100).
- 1610 - Mbishkrim rindërtimi e pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Durhar të Oparit (Nr. 302).
- 1614 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë të kishës së Manastirit të shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 537).
- 1615 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e krishtit, të kishës së Manastirit të shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 538).
- 1615 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Shpërfytyrimit të kishës së shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 539).
- 1616 - Datë punimi argjendi, në një kryq të kishës së shën Spiridhonit, në Berat (Nr. 101).
- 1616 - Mbishkrim pikturimi, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Barmash të Kolonjës (Nr. 303).
- 1617 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Jergucat të Dropullit (Nr. 540).
- 1617 - Mbishkrim rindërtimi dhe pikturimi, në kishën e shën Mërtirit të Tranoshishtës, në Lunxhëri (Nr. 541).
- 1617 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit Ungjillëzimit në Vanistë të Dropullit (Nr. 542).
- 1620 - Nënshkrim i jeromonak Neofitit, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 543).
- 1620 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mëhillit, në Delvinë të Shqerisë së Përmetit (Nr. 304).
- 1621 - Mbishkrim lutje, në kishën e Manastirit të shën Mërisë në Goranxi të Dropullit (Nr. 544).
- 1622 - Datë punimi argjendi, në një potir të kishës së shën Mërisë, në Golem të Lushnjës (Nr. 102).
- 1622 - Mbishkrim vule, në vulën e Manastirit të shën Mërisë së Ravenjës mbi Goranxi të Dropullit (Nr. 546).
- 1622 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Vllahogoranxi të Gjirokastrës (Nr. 547).
- 1623 - Datë, në ikonën e Pagëzorit të kishës së shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 548).
- 1623 - Mbishkrim rindërtimi dhe pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Thanasit, në Muzinë të Sarandës (Nr. 808).
- 1623 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Spilesë, mbi Saraqinisht të Lunxhërisë (Nr. 549).
- 1624 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Stegopull të Lunxhërisë (Nr. 550).
- 1625 - Mbishkrim ripikturimi në kishën e shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 17).
- 1625 - Mbishkrim dhurate, në kishën e shën Kollit, në Saraqinisht të Lunxhërisë (Nr. 551).
- 1626 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Sotirit, në Çatistë të Pogonit (Nr. 552).
- 1628 - Datë dorëzimi diakon, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 555).
- 1628 - Mbishkrim lutje, në kishën e Manastirit të shën Thanasit, në Poliçan të Pogonit (Nr.

- 554).
- 1630 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Spilesë, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 556).
- 1630 - Datë dorëzimi prift, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 557).
- 1630 - Mbishkrim punimi kryqi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 558).
- 1632 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Melan të Përmetit (Nr. 305).
- 1632 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën e Manastirit të shën Prodhromit, në Voskopojë (Nr. 306).
- 1634 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të Spilesë, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 559).
- 1641 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës Fjetja e shën Mërisë, në Delvinë (Nr. 809).
- 1642 - Mbishkrim me emrin e një farë jeronomak Marku, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Thanasit, në Polenë të Sipërme të Korçës (Nr. 307).
- 1644 - Datë pikturimi, në kishën e shën Kostandinit dhe Elenës, në Berat (Nr. 103).
- 1650 - Mbishkrim mbi larjen e borxheve të Manastirit, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 560).
- 1651 - Mbishkrim punimi argjendi, në thimiatonin e kishës së Manastirit të shën Mërisë së Drianos (Nr. 595).
- 1652 - Datë pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Leshnjë të Vithkuqit (Nr. 308).
- 1653 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Stegopull të Lunxhërisë (Nr. 561).
- 1653 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 309).
- 1656 - Datë ndreqje, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 562).
- 1657 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Thanasit, në Dhuvjan të Dropullit (Nr. 563).
- 1659 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Prodhromit në Voskopojë (Nr. 306).
- 1659 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në marteks të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Spilesë, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 564).
- 1659 - Mbishkrim antiminsi, në kishën e shën Mërisë së Drianos, në Dropull të Sipërm (Nr. 565).
- 1660 - Datë pikturimi, në një ikonë të shën Gjergjit në kishën e Manastirit të Ardenicës (Nr. 107).
- 1660 - Mbishkrim dhurate, në një thimiaton, në Katedralen Fjetja e shën Mërisë e Beratit (Nr. 106).
- 1660 - Mbishkrim dhurate në një kryq argjendi të eksapergave në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Kala të Beratit (Nr. 104).
- 1660 - Mbishkrim dhurate, në potirin e kishës së shën Mërisë, në Dhuvjan të Dropullit të Poshtëm (Nr. 566).
- 1661 - Mbishkrim pikturimi, në një ikonë të shën Mërisë, të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 310).
- 1662 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit Fjetja e shën Mërisë, në Kamenë të Delvinës (Nr. 810).
- 1669 - Datë në një ikonë të shën Mërisë, në kishën e Senicës së Korçës (Nr. 311).
- 1666 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Sotirit, në Drenovë të Mingulit të Lunxhërisë (Nr. 567).
- 1669 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Sotirit, në Hoshtevë të Zagorisë (Nr. 568).
- 1669 - Datë pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë në Koshovicë të Dropullit (Nr. 569).
- 1671 - Mbishkrim pikturimi, në prothes të kishës së shën Thanasit, në Dhërmi të Himarës (Nr. 811).

- 1671-1672 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Profit Ilisë, në Stegopull të Lunxhërisë (Nr. 560).
- 1672 - Mbishkrim punimi argjendi në një kryq, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos (Nr. 570).
- 1672 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Piqeras të Sarandës (Nr. 812).
- 1672 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit, Fjetja e shën Mërisë të Kokomesë, pranë Sarandës (Nr. 813).
- 1672 - Mbishkrim mbi djegien e qelisë Padana, në kishën e shën Venerandës në Plavë të Milotit (Nr. 923).
- 1672 - Mbishkrim lutje, në kishën e Manastirit të Kakomesë, pranë Sarandës (Nr. 814).
- 1674 - Mbishkrim pikturimi, në narteks të kishës së Manastirit të Kamenës, pranë Delvinës (Nr. 815).
- 1675 - Mbishkrim dorëzimi, të një diakoni në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit të Sipërm (Nr. 571).
- 1678 - Datë ndërtimi, mbi portën e kishës së profit Ilisë, në Boboshticë të Korçës (Nr. 312).
- 1679 - Datë e një kryqi argjendi, në kishën e shën Kollit, në Elbasan (Nr. 19).
- 1679 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit, në kishën e Manastirit të shën Kollit, në Dhivri të Sarandës (Nr. 816).
- 1680 - Mbishkrim pikturimi, në ikonostasin prej druri të kishës së Manastirit të shën Mërisë, në Dhivrovuni të Delvinës (Nr. 817).
- 1682 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mëhillit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 313).
- 1682 - Mbishkrim pikturimi, në narteks të kishës së Manastirit të Ipandisë, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 818).
- 1682 - Mbishkrim pikturimi, në narteks të kishës së Manastirit Ipandi, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 819).
- 1682 - Mbishkrim pikturimi, pranë portës së kishës së Manastirit Ipandi, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 820).
- 1684 - Mbishkrim dhurate mbi derën e bukur të kishës së Ungjillëzimit në Vithkuq (Nr. 315).
- 1685 - Datë në ikonën e shën Mërisë, të kishës së Ungjillëzimit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 316).
- 1685 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Pagëzorit, të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 318).
- 1685 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kryq të kishës së Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 572).
- 1686 - Datë në rozetën e gurtë të kishës së Manastirit të shën Kollit, në Boboshticë të Korçës (Nr. 319).
- 1689 - Mbishkrim dhurate, në apsidë të kishës së Ungjillëzimit, në Dhërmi të Himarës (Nr. 821).
- 1689 - Mbishkrim dhurate, pranë pikturës murale në kishën e shën Gjon Theologut, në Dhërmi të Himarës (Nr. 822).
- 1690 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Ardenicës (Nr. 107).
- 1679 - Datë punimi argjendi, në kishën e shën Kollit, në Elbasan (Nr. 19).
- 1690 - Datë ndërtimi, në kishën e shën e Premtes, pranë Kavajës (Nr. 21).
- 1693 - Datë e pikturimit të ikonave të kishës së Kosovës së Madhe, pranë Lushnjës (Nr. 22).
- 1694 - Datë pikturimi në ikonën e sh. Vlashit të kishës së Manastirit të shën e Vlashit, pranë Durrësit (Nr. 24).
- 1694 - Datë pikturimi, në ikonën e Krishtit të kishës së Shën Thanasit, në Llëngë të Mokrës (Nr. 23).
- 1696 - Mbishkrim ndërtimi ikonostasi, në kishën e Fjetjes së shën Mërisë, në Ogren të Përmetit (Nr. 320).
- 1696 - Mbishkrim dhurate, në pikturën murale të kishës së Ungjillëzimit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 321).
- Shek. XVII - Mbishkrim pronësie në eksaptergat, në katedralen e Beratit Fjetja e shën Mërisë (Nr. 105).

- Shek. XII - Vargje epitafi të mbivonshëm, në gurin me mbishkrimin Nr. 82 nga gërmadhat e kishës së shën Mërisë, në Ballsh të Mallakastrës (Nr. 83).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate në ikonën e shën Naumit, të kishës së Ungjillëzimit, në Tiranë (Nr. 81).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në kungë të kishës së shën Mitrit, në Potkozhan të Mokrës (Nr. 71).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi, në kungë të kishës së Shën Mitrit, në Potkozhan të Mokrës (Nr. 70).
- Shek. XVII - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Llëngë të Mokrës (Nr. 20).
- Shek. XVII - Mbishkrim Klitorial, në pikturën e vonë të kishës së shën Kollit, në Shelcan të Shpatit (Nr. 18).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e krishtit, në Kishën e shën Mëhillit, në Vithkuq (Nr. 314).
- Shek. XVII - Nënshkrimi i daskal Kostandinit, në ikonën e shën Gjon Pagëzorit të kishës së Ungjillëzimit, në Vithkuq (Nr. 317).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Ravenjës, në Dropull (Nr. 545).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në kishën e Manastirit të shën Thanasit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 770).
- Shek. XVII - Nënshkrimi i Mitropolit Jakovit të Zihnës në kishën e Manastirit të shën Sotirit të Çatistës së Pogonit (Nr. 553).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, në kishën e shën Mëhillit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 502).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mërisë të Kishës së Pagëzorit, në Lëshicë të Përmetit (Nr. 505).
- Shek. XVII - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mërisë, në Shalës të Kolonjës (Nr. 506).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 509).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë të kishës së shën Kollit, në Saraqinisht të Lunxhërisë (Nr. 794).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Pagëzorit të kishës së shën Kollit, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 795).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi në kungë të kishës së shën e Premtes, në Dhërmi të Himarës (Nr. 911).
- Shek. XVII - Mbishkrim pikturimi në kubën e kishës së Manastirit të Panaisë, mbi Dhërmi të Himarës (Nr. 906).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Kollit të kishës së shën Kollit, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 796).
- Shek. XVII - Mbishkrim dhurate, në pikturën e narteksit të kishës së Manastirit të shën Sotirit, në Mingul të Lunxhërisë (Nr. 787).
- Shek. XVII - Tri shifra të padeshifruara të kishës së shën e Premtes në Lukovë të Sarandës (Nr. 900).
- Shek. XVII-XVIII - Mbishkrim dhurate, në potirin e kishës së Manastirit të Drianos, në Dropull (Nr. 785).
- Shek. XVII-XVIII - Mbishkrim punimi me sadef, në kamalecin prej druri të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 772).
- Shek. XVII-XVIII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Profet Ilisë, të kishës së Profit Ilisë, në Boboshticë (Nr. 508).
- 1701 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Kollit e të shën Spiridhonit, në Muzeun e artit mesjetar, Korçë (Nr. 322).
- 1702 - Nënshkrimi i jeronomak Danilit, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos në Dropull (Nr. 573).
- 1702 - Mbishkrim dhurate, në kishën e shën Kollit, në Nivan të Zagorisë (Nr. 574).
- 1703 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Gjergjit e të shën Mitrit të kishës së shën Mërisë, në Voskopojë (Nr. 323).

- 1707 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e vjetër "Burimi jetëdhënës", në Korçë (Nr. 329).
- 1710 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 325).
- 1710 - Mbishkrim dhurate në ikonën e shën Mërisë, të kishës së Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 324).
- 1712 - Mbishkrim pikturimi, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Voskopojë (Nr. 326).
- 1715 - Datë pikturimi, në hajatin e kishës së shën Mërisë, në Voskopojë (Nr. 328).
- 1715 - Mbishkrim dhurate, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Zervat të Dropullit të Sipërm (Nr. 575).
- 1717 - Datë e punimit të proshqinitarit të kishës së shën Thanasit, në Llëngë të Mokrës (Nr. 25).
- 1717 - Mbishkrim dhurate, në një kryq argjendi, të kishës së shën Spiridhonit, në Goricë të Beratit (Nr. 108).
- 1717 - Mbishkrim dhurate qëndisur në një mbulesë kungate, në kishën e shën Pjetrit, në katundin shën Pjetër të Fierit (Nr. 112).
- 1718 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e apostojve Pjetrit e Pavlit të kishës së këtyre apostujve, në Dhrovjan të Sarandës (Nr. 823).
- 1721 - Datë ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Kucak të Oparit (Nr. 332).
- 1721 - Mbishkrim ndërtimi, në muret jashtë kishës së shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 330).
- 1721-1722 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 331).
- 1722 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e shën Mëhillit, në Voskopojë (Nr. 333).
- 1724 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 336).
- 1724 - Tekst ungjillor, në kishën e shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 337).
- 1724 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 335).
- 1724 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 335).
- 1725 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mëhillit, në Voskopojë (Nr. 341).
- 1725, 1740, 1745, 1756 - Datat e kandileve prej argjendi të kishës së Manastirit të Ardenicës (Nr. 122).
- 1726 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 331).
- 1728 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mëhillit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 312).
- 1728 - Mbishkrim pronësie, në një kuti lipsanash, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 576).
- 1729 - Datë punimi argjendi, në një thimiaton prej argjendi, në kishën e shën Mërisë, në Elbasan (Nr. 26).
- 1729 - Mbishkrim dhurate, në kapakët argjendi të ungjillit të Katedrales së Beratit (Nr. 109).
- 1730 - Datë ndërtimi në murin e kuzhinës së Manastirit të Ardenicës (Nr. 110).
- 1731 - Mbishkrim në katër gjuhë, në ikonën e shën Mërisë në gravurë, që gjendej në Manastirin e Ardenicës (Nr. 111).
- 1732 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Goranxi të Dropullit (Nr. 577).
- 1732 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë të kishës së shën Gjergjit, në Rehovë të Kolonjës (Nr. 343).
- 1734 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kuti lipsanash në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Driano të Dropullit (Nr. 578).
- 1736 - Mbishkrim ndërtimi, mbi portën e qimiterit të Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 354).
- 1736 - Nënshkrim i jeromonak Danielit, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 579).
- 1736 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Kollit, në Dhivër të Sarandës (Nr. 824).
- 1736 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Pagëzorit të kishës së Manastirit të shën Qiriakut e Julitës, në Dhuvjan të Dropullit (Nr. 580).
- 1737 - Datë qëndisje në Kishën e shën Pjetrit, në shën Pjetër të Fierit (Nr. 112).
- 1737 - Mbishkrim në kryqin e ikonostasit, të kishës së shën Mërisë në Zervat të Dropullit (Nr. 581).
- 1738 - Datë këmbane, në kishën e Manastirit, të Ardenicës, në Myzeqe (Nr. 113).

- 1739 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjon Vladimirit të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Ardenicës (Nr. 114).
- 1739 - Mbishkrim dhurate, në një kandile argjendi të kishës së Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 582).
- 1743 - Mbishkrim pronësie, në një ungjill me kapakë argjendi të kishës së shën Kollit, në Sadovicë të Beratit (Nr. 116).
- 1743 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Ardenicës (Nr. 115).
- 1743 - Datë ndërtimi, mbi portën e kishës Fjetja e shën Mërisë, në Niçë të Gorës (Nr. 28).
- 1743 - Datë ikonostasi, në kishën e shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 344).
- 1743 - Datë në kapakët prej copash argjendi të një ungjilli të kishës së shën Gjergjit, në Llengë (Nr. 27).
- 1744 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 345).
- 1744 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit të kishës së Manastirit të Ardenicës (Nr. 120).
- 1744 - Mbishkrim pikturimi, në prothes të kishës së shën e Premtes, në Dhërmi të Himarës (Nr. 825).
- 1744 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Ardenicës (Nr. 117).
- 1744 - Datë pikturimi, në ikonën e shën Mërisë, në Manastirin e Ardenicës (Nr. 119).
- 1745 - Mbishkrim pikturimi, mbi hajatin e kishës së shën Thanasit, në Voskopojë (Nr. 346).
- 1745 - Mbishkrim pronësie, në një skeptër argjendi, në katedralen e Beratit (Nr. 123).
- 1745 - Mbishkrim pronësie, në një ungjill të Manastirit të Ardenicës (Nr. 121).
- 1747 - Datë ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Përmet (Nr. 348).
- 1747 - Mbishkrim kryqi argjendi, në kishën e shën Kollit, në Sadovicë të Beratit (Nr. 124).
- 1748 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, në qimiter të Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 349).
- 1748 - Datë me një kryq argjendi, në kishën e shën Mërisë, në Elbasan (Nr. 29).
- 1749 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Pjetrit, në katundin shën Pjetër të Fierit (Nr. 125).
- 1750 - Mbishkrim pikturimi, mbi hajatin e kishës së shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 352).
- 1750 - Mbishkrim pikturimi, mbi portën e qimitarit të Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 354).
- 1750 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Naumit të kishës së shën e Premtes, në Përmet (Nr. 355).
- 1750 - Datë pikturimi, në ikonën e shën Naumit, në kishën e Ungjillëzimit (Nr. 30).
- 1750 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Triadhës, në Pepel të Dropullit (Nr. 583).
- 1751 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Ipapandisë, në Dhërmi të Himarës (Nr. 826).
- 1751 - Mbishkrim me emrin e peshkopit të Glavenicës Nikifor Agavatit, gjetur në Ballsh të Mallakastrës (Nr. 127).
- 1752 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit të kishës Burimi jetëdhënës në Korçë (Nr. 356).
- 1752 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e 12 Apostujve, në Voskopojë (Nr. 357).
- 1752 - Datë pikturimi, në hajatin e kishës së shën Thanasit, në Llengë të Mokrës (Nr. 31).
- 1752 - Datë pikturimi, në ikonën e Krishtit, në ikonostasin e kishës së Manastirit të shën Marenës, në Llengë të Mokrës (Nr. 32).
- 1754 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Marenës, në Llengë të Mokrës (Nr. 34).
- 1754 - Datë ndërtimi, mbi kolonën e hajatit të kishës së Manastirit, të Ardenicës (Nr. 128).
- 1754 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Triadhës së Pepelit, në Dropull (Nr. 584).
- 1755 - Mbishkrim punimi argjendi, në kapakë ungjilli të kishës së shën Spiridhonit, në Berat (Nr. 129).
- 1755 - Datë ndërtimi, në kishën e shën e Premtes, në Selckë të Pogonit (Nr. 585).
- 1756 - Mbishkrim punim argjendi, në kapakët e ungjillit të kishës së shën Kollit, në Voskopojë (nr. 358).

- 1757 - Datë ndërtimi i kishës së shën Pjetrit, në shën Pjetër të Fierit (Nr. 131).
- 1757 - Mbishkrim, mbi potir argjendi në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Berat (Nr. 130).
- 1758 - Mbishkrim pikturimi, në narteks të kishës së Manastirit të Ungjillëzimit, në Vanistë të Dropullit (Nr. 584).
- 1758 - Datë punimi e thronit peshkopal, në Kishën e shën Kollit, në Voskopojë (Nr. 359).
- 175? - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Naumit, në kishën e shën e Premtes, në Lushnje (Nr. 126).
- 1759 - Datë ndërtimi, në kishën e Profit Ilisë, në Voskopojë (Nr. 360).
- 1760 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Mitrit, në Dhërmi të Himarës (Nr. 827).
- 1760 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Dhionisit, në Voskopojë (Nr. 361).
- 1760 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Sopik të Pogonit (Nr. 587).
- 1761 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Mërisë në Stratobërdë (Nr. 362).
- 1761 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë "Eleusa", të kishës së shën e Premtes, në Dhoksat të Lunxhërisë (Nr. 588).
- 1762 - Mbishkrim dhurate, në një ikonë prej guri të kishës së Gjinikasit, në Opar të Korçës (Nr. 363).
- 1762 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e madhe të kryeengjëjve, të kishës së Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 364).
- 1762 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 365).
- 1762 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën Fjetja e shën Mërisë të Kishës së shën Mërisë së Apolonisë (Nr. 132).
- 1763 - Mbishkrim këmbane, në kishën e shën Thanasit, në Piqeras të Sarandës (Nr. 828).
- 1763 - Mbishkrim punimi argjendi, në breroren e ikonës së shën Triadhës, në kishën e Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 366).
- 1764 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 367).
- 1764 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Kollit, në Treskë të Kolonjës (Nr. 368).
- 1764 - Mbishkrim punimi argjendi, në ikonën e vjetër të shën Mërisë të kishës së shën Mërisë, në Leusë të Përmetit (Nr. 369).
- 1764 - Nënshkrim i një prifti, në kishën e shën Kollit, në Sopik të Pogonit (Nr. 589).
- 1764 - Mbishkrim punimi argjendi, në një triqer të kishës së Manastirit të Drianos, në Dropull (Nr. 590).
- 1765 - Mbishkrim lutje, në ikonën e Sinodhit të pestë ekumenik, në muzeun e artit mesjetar në Korçë (Nr. 370).
- 1766 - Mbishkrim, në kryqin e kishës së Manastirit të shën Gjergjit, në Mbreshtan të Shpiragut (Nr. 134).
- 1766 - Mbishkrim punimi argjendi, në ikonën e shën Mërisë Spileotisa, të Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 591).
- 1766 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kuti lipsanash të kishës së Manastirit të shën Mërisë, në Tërbuq të Rrëzës së Tepelenës (Nr. 592).
- 1767 - Nënshkrim i piktor Kostandin Shpatarakut, në ikonat e Krishtit, të kishës së shën e Premtes në Kavajë (Nr. 137).
- 1767 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Drenovë të Korçës (Nr. 371).
- 1767 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Trijerarkëve të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq të Korçës (Nr. 372).
- 1767 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, në kishën e shën e Premtes, jashtë Kavajës (Nr. 37).
- 1768 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kuti lipsanash të shën Gjonit, në kishën Lindja e shën Mërisë në Elbasan (Nr. 38).
- 1768 - Datë ndërtimi, në kishën e Ungjillëzimit, në Kozarë të Beratit (Nr. 136).
- 1768 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mitrit, në Glinë të Gjirokastrës (Nr. 593).
- 1769 - Datë në disa ikona të ikonostasit të kishës së shën Kollit, në Shalës të Kolonjës (Nr.

- 373).
- 1769 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Pagëzorit, të kishës së shën Kollit, në Shalës të Kolonjës (Nr. 374).
- 1769 - Datë vdekje të një igumeni, në kishën e Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 594).
- 1770 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Pecë të Sarandës (Nr. 829).
- 1771 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit, të kishës së shën Gjergjit, në Dhrovjan të Sarandës (Nr. 830).
- 1771 - Mbishkrim ktitorial, në kishën e shën Mërisë, në Licati të Leshnicës së Poshtme të Sarandës (Nr. 831).
- 1771 - Mbishkrim pikturimi, në ikonostasin prej muri, të kishës së shën Mërisë, në Licati të Leshnicës së Poshtme të Sarandës (Nr. 832).
- 1771 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kryq të kishës së shën Gjergjit, në Mbreshtan të Beratit (Nr. 137).
- 1771 - Mbishkrim punimi argjendi, në thimiatonin e kishës së Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 595).
- 1771 - Mbishkrim pronësie, në një kuti lipranosh, të kishës së shën Mërisë së Konckës, në Zagori (Nr. 596).
- 1772 - Mbishkrim mbi vrasjen e priftërinjve të Sopikut nga Ali Toska, gjendet në kishën e shën Mërisë së Sopikut të Pogonit (Nr. 597).
- 1772 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Kollit, në Velahovë të Sarandës (Nr. 833).
- 1772 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Gjergjit, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 598).
- 1772 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kuti lipsanash, në kishën e Manastirit të Kryeengjëjve, në Nivan të Zagorisë (Nr. 599).
- 1773 - Datë verakosjeje të ikonostasit të kishës së Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 375).
- 1773 - Dhuratë pikturimi, në ikonën e shën Mërisë, në kishën e shën Mërisë në Korçë (Nr. 376).
- 1773 - Mbishkrim punimi argjendi, në një triqer të kishës së shën Mërisë, në Sopik të Pogonit (Nr. 600).
- 1774 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Lekli të Tepelenës (Nr. 601).
- 1774 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e shën Mërisë të kishës së Manastirit të shën Pjetrit, në Vithkuq (Nr. 377).
- 1775 - Mbishkrim ndërtimi, në kuzhinën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 602).
- 1775 - Mbishkrim ndërtimi në kishën e Profit Ilisë, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 609).
- 1775 - Mbishkrim dhurate, në një potir të kishës së Manastirit të Kryengritjeve, në Nivan të Zagorisë (Nr. 603).
- 1776 - Mbishkrim ndreqjeje, në kishën e shën Mërisë, në Labovë të Gjirokastrës (Nr. 604).
- 1776 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Shpërfytyrimit, në qytetin e Gjirokastrës (Nr. 605).
- 1776 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën e Premtes, në Përmet (Nr. 378).
- 1776 - Mbishkrim ktitorial, në kishën e shën e Premtes, në Përmet (Nr. 379).
- 1776 - Datë rindërtimi, në kishën e shën Gjergjit, në Libofsh të Myzeqesë (Nr. 138).
- 1776 - Datë punimi druri, në ikonostas të kishës së shën Gjergjit, në Libofsh të Myzeqesë (Nr. 139).
- 1777 - Datë ndërtimi, në kishën e Manastirit, të shën Mërisë, në Vodice të Beratit (Nr. 140).
- 1777 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Thanasit, në Buzmadh të Mallakastrës (Nr. 141).
- 1777 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Thanasit të shën Kollit, në Kishën e shën Mëhillit, në Patos (Nr. 142).
- 1777 - Datë ndërtimi, në kishën e mëparshme të shën Mërisë, në Vokopolë të Beratit (Nr. 143).
- 1777 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi (1795), në kishën e shën Kollit në Vanaj të Myzeqesë (Nr. 144).

- 1777 - Datë ndërtimi, brenda portës kryesore të Manastirit të Ardenicës (Nr. 145).
- 1777 - Datë ndërtimi, në kishën e Kryeengjëjve, në qytetin e Gjirokastrës (Nr. 606).
- 1777 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën e Dielës, në Llongo të Dropullit (Nr. 607).
- 1777 - Datë, në një mbulesë argjendi të ikonës së shën Mërisë, në Manastirin e shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 608).
- 1778 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Profit Ilisë, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 609).
- 1778 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën e shën Spiridhonit, në Vuno të Himarës (Nr. 834).
- 1778 - Mbishkrim ndërtimi e pikturimi, në kishën e shën Gjergjit, në Sheper të Zagorisë (Nr. 610).
- 1778 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Humelicë të Gjirokastrës (Nr. 611).
- 1778 - Datë pikturimi, në ikonën e Pagëzorit të kishës së shën Mërisë në Leusë, pranë Përmetit (Nr. 380).
- 1778 - Mbishkrim lutje, në ikonën e gjithë shenjtorëve të kishës së shën Mërisë, në Vithkuq (Nr. 381).
- 1778 - Mbishkrim ndërtimi, në këmbanarinë e kishës së Manastirit të Apollonisë (Nr. 146).
- 1778 - Datë në portën prej druri të kishës së shën Kollit, në Vanaj të Myzeqesë (Nr. 147).
- 1778 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Triadhës në Manastirin e shën Mërisë së Ardenicës (Nr. 148).
- 1778 - Datë pikturimi, në ikonën e Shpërfytyrimit, të kishës së Ungjillëzimit në Tiranë (Nr. 39).
- 1779 - Mbishkrim pronësie, në kutinë e lipsanave, të kishës së shën Gjergjit, në Mbreshtan të Beratit (Nr. 150).
- 1779 - Mbishkrim punimi argjendi në mbulesën e ikonës së Ungjillëzimit, në kishën e Ungjillëzimit, në Kala të Beratit (Nr. 149).
- 1779 - Mbishkrim punim argjendi, në një kuti lipsanash, të Manastirit të shën Gjon Theologut, në Cerkovisë të Sarandës (Nr. 835).
- 1779 - Mbishkrim, mbi martirizmin e shën Kozmajt, në kishën e Manastirit të Panaisë në Dhërmi të Himarës (Nr. 836).
- 1779 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Kryeengjëjve, në Nivan të Zagorisë (Nr. 612).
- 1780 - Datë ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Nderan të Zagorisë (Nr. 611).
- 1780 - Mbishkrim punim argjendi, në një potir të kishës Lindja e shën Mërisë në Elbasan (Nr. 40).
- 1781 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Panaisë, në Dhërmi të Himarës (Nr. 837).
- 1781 - Nënshkrim pikturimi, në ikonën e Kryeengjëjve, në kishën e shën Kollit në Vanaj (Nr. 151).
- 1782 - Nënshkrim pikturimi, në pikturën e kishës së shën Gjergjit, në Libofshë të Fierit (Nr. 157).
- 1782 - Datë ndreqje, në kishën e shën Kollit, në Kurjan të Fierit (Nr. 156).
- 1782 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën e shën Mërisë në Kolkondas të Myzeqesë (Nr. 155).
- 1782 - Datë pikturimi, në kishën e shën Gjergjit, në Libofsh të Myzeqesë (Nr. 138).
- 1782 - Datë ndërtimi, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Dragot të Dumresë (Nr. 41).
- 1782 - Nënshkrimi i mjeshtrit Lamev, mbi portën jugore të kishës së shën Gjergjit, në Fier (Nr. 154).
- 1782 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Gjergjit, në Fier (Nr. 153).
- 1782 - Datë ndërtimi, në Manastirin e shën Mërisë së Apolonisë (Nr. 152).
- 1782 - Mbishkrim dhurate, në një ikonë të shën Mërisë të kishës së shën Kollit të Hormovës në Rrëzë të Tepelenës (Nr. 614).
- 1783 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e Ipapandisë (shën Mëria Mesodhi), në Vuno të Himarës (Nr. 838).
- 1783 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mëhillit, në Vuno të Himarës (Nr. 839).
- 1783 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, në kishën e shën Spiridhonit, në Vuno (Nr. 842).

- 1783 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mërisë, në ikonostas të kishës së shën Spiridhonit, në Vuno (Nr. 843).
- 1783 - Mbishkrim pikturimi, në ikonat e kishës së shën Mërisë, në Dhrovjan (Nr. 844).
- 1783 - Datë rindërtimi, mbi portën e kishës së shën Gjergjit, në Mbreshtan të Beratit (Nr. 158).
- 1783 - Datë, mbi portën prej druri të kishës së shën Gjergjit, në qytetin e Fierit (Nr. 159).
- 1784 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së Manastirit të Spilesë, në Saraqinishtë të Lunxhërisë (Nr. 615).
- 1784 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Spiridhonit, në Vuno të Himarës (Nr. 834).
- 1785 - Mbishkrim me një të dhënë, mbi Ali Pashë Tepelenën, në kishën e shën Kollit, në Seljani të Sopikut në Pogon (Nr. 616).
- 1785 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mërisë, të kishës së shën Kostandinit dhe Elenës, në Voskopojë (Nr. 382).
- 1785 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Triadhës, në kishën e shën Mërisë, në Barmash të Kolonjës (Nr. 383).
- 1785 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mitrit, në Dragot të Dumresë (Nr. 42).
- 1785 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit, të kishës së shën Mërisë, në Dragot të Dumresë (Nr. 43).
- 1785 - Datë ndreqje, në xhamin e kishës së shën Kollit, në Perondi të Beratit (Nr. 160).
- 1786 - Mbishkrim dhuratash, në ikonat e kishës së shën Mërisë, në Zervat të Dropullit (Nr. 618).
- 1786 - Mbishkrim punim argjendi, në ungjillin e kishës së Taksiarkëve, në kishën e Ungjillëzimit, në Kozarë të Beratit (Nr. 161).
- 1786 - Datë drugdhendje, në ikonostas të shën Gjergjit, të qytetit të Fierit (Nr. 162).
- 1786 - Datë mbishkrimi, në potirin nga Vatopedi, në kishën e shën Vlashit, në Vlorë (Nr. 163).
- 1786 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kryq të kishës së shën Gjergjit, në Vithkuq (Nr. 385).
- 1786 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën e shën Kollit, në Lipë të Përmetit (Nr. 384).
- 1786 - Mbishkrim kujtimesh dhe datë vdekje, në kishën e shën Kollit, në Seljani të Sopikut, në Pogon (Nr. 619).
- 1786 - Mbishkrim kujtimesh dhe datë vdekje, në kishën e shën Kollit, në Sopik të Pogonit (Nr. 620).
- 1786 - Mbishkrim pronësie, në një kusi të Manastirit të shën Thanasit, në Poliçan të Pogonit (Nr. 621).
- 1787 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën Fjetja e shën Mërisë, të kishës së shën Thanasit, në Bularat të Dropullit (Nr. 622).
- 1787 - Mbishkrim emërimi në administratën turke, në kishën e shën Kollit, në Seljani të Sopikut në Pogon (Nr. 623).
- 1787 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Kollit, në Leshnicë të Poshtme të Sarandës (Nr. 845).
- 1788 - Datë pikturimi, në ikonën e Apostujve të kishës së shën Mëhillit, në Mingul të Lunxhërisë (Nr. 624).
- 1788 - Mbishkrim dhurate, në një ikonë të shën Kollit në kishën e Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 625).
- 1788 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kuti lipsanash, të kishës së Manastirit të shën Mëhillit, në Nivan të Zagorisë (Nr. 626).
- 1788 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Kollit, në Topovë të Zagorisë (Nr. 627).
- 1788 - Datë pikturimi, në ikonën e shën Thanasit, të kishës Burimi Jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 628).
- 1789 - Mbishkrim pikturimi, në ikonostas të kishës së shën Gjergjit, në Goranxi të Dropullit (Nr. 629).
- 1789-1785 - Mbishkrim me dy emra priftërinjsh, në kishën e shën Mërisë, në Konckë të Zagorisë (Nr. 617).
- 1789 - Mbishkrim rreth qëndisjes së epitafit të kishës së shën Mërisë së Leusës në Përmet

- (Nr. 386).
- 1790 - Datë pikturimi, në ikonën e shën Mërisë, të kishës së shën Gjergjit, në Korçë (Nr. 387).
- 1790 - Mbishkrim dhurate, në kishën Burimi Jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 630).
- 1791 - Datë pikturimi, në ikonën e kishës së Manastirit të shën Kollit, në Hormovë të Rrëzës së Tepelenës (Nr. 611).
- 1791 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e krishtit, të kishës së Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 632).
- 1791 - Datë pikturimi, në ikonën e Pagëzorit, të kishës së shën Kollit, në Badillonjë të Përmetit (Nr. 388).
- 1791 - Mbishkrim me emra epitropësh të kishës së Pagëzorit, në Leshicë të Përmetit (Nr. 389).
- 1791 - Mbishkrim piktural, në ikonën e shën Thanasit, të kishës së këtij shenjti, në Arzë të Kolonjës (Nr. 390).
- 1791 - Datë pikturimi, në ikonën e Ipapandisë të kishës së Manastirit të Ipapandisë, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 846).
- 1791 - Datë ndërtimi, në apside të kishës së shën Kostandinit e Elenës, në varrezat e Beratit (Nr. 164).
- 1791 - Datë rindërtimi, në kishën e Ungjillëzimit, në Kozarë të Beratit (Nr. 165).
- 1792 - Nënshkrimi i Terpo Zografit, në ikonën e shën Kostandinit e Elenës, të kishës së shën Kostandinit e Elenës, në Kondas të Beratit (Nr. 166).
- 1792 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën e Vlashit, në Vlorë (Nr. 167).
- 1792 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Mërisë, në Topovë të Zagorisë (Nr. 633).
- 1793 - Datë ndërtimi, në kishën e shën Mërisë, në Skore të Pogonit (Nr. 634).
- 1793 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mërisë, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 635).
- 1793 - Mbishkrim ndreqje, në kishën e Manastirit të shën Kollit, në Mesopotam të Sarandës (Nr. 847).
- 1793 - Mbishkrim punimi argjendi, në një kandile të kishës së shën Mërisë, në Sopik të Pogonit (Nr. 636).
- 1793 - Datë ndërtimi, mbi portën e kishës së shën Kollit, në Toshkëz të Myzeqesë (Nr. 168).
- 1794 - Mbishkrim punim argjendi, në një kryq të kishës së shën Mërisë, në Sopik të Pogonit (Nr. 637).
- 1794 - Mbishkrim pikturimi, në një ikonë të Krishtit, të kishës Burimi jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 638).
- 1794 - Mbishkrim dhurate, në një kandile, të kishës së Manastirit të shën Sotirit, në Drenovë të Mingulit, në Lunxhëri (Nr. 639).
- 1794 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e apostojve Pjetrit e Pavlit të kishës Burimi Jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 640).
- 1795 - Mbishkrim dhurate, në një pikturë murale të Kishës së Kryeengjëjve, në Poliçan të Pogonit (Nr. 641).
- 1795 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Lipë të Përmetit (Nr. 391).
- 1795 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e Manastirit të shën Mërisë, në Athali të Himarës (Nr. 848).
- 1795 - Nënshkrimi i piktorëve Gjergj e Jan Çetirit, mbi portën e kishës së shën Kollit, në Vanaj të Myzeqesë (Nr. 169).
- 1795 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Kollit, të kishës së Manastirit të shën Gjon Vladimirit (Nr. 44).
- 1795 - Mbishkrim lutje, në ikonën e shën Thanasit, në kishën e shën Gjon Vladimirit (Nr. 45).
- 1795 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit, në kishën e Manastirit të shën Gjon Vladimirit (Nr. 46).
- 1795 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Harallambit, në kishën e Manastirit të shën Gjon Vladimirit (Nr. 47).

- 1796 - Datë ndërtimi, në këmbanarinë e Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 642).
- 1796 - Datë ndërtimi, në paraklisin e shën Kozmajt, në Himarë (Nr. 850).
- 1796 - Mbishkrim ndërtimi dhe pikturimi, në kishën e shën Kollit, në Dhrovjan të Sarandës (Nr. 851).
- 1796 - Mbishkrim ktitorial, në kishën e shën Mërisë, në Qiparo të Himarës (Nr. 855).
- 1796 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e shën Mërisë, në Qiparo të Himarës (Nr. 854).
- 1796 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Kollit, në Dhivër të Sarandës (Nr. 852).
- 1796 - Datë pikturimi, në ikonën e Krishtit, të shën Mërisë e të Pagëzorit, të Kishës së shën Gjergjit, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 643).
- 1796 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Ipapandisë të kishës së Ipapandisë, në Labovë të Rrezës së Tepelenës (Nr. 644).
- 1796 - Nënshkrim emri i një jeromnaku Metod Korfjatit, në kishën e Manastirit të shën Mërisë së Drianos, në Dropull (Nr. 645).
- 1797 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Thanasit, në Leshnicë të Poshtme të Sarandës (Nr. 856).
- 1797 - Mbishkrim ndërtimi, në narteks të kishës së Manastirit të shën Thanasit, në Leshnicë të Poshtme të Sarandës (Nr. 857).
- 1797 - Mbishkrim pikturimi në ikonën e shën Kostandinit dhe Elenës, të kishës Burimi Jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (nr. 646).
- 1797 - Mbishkrim dhurate, në polieleun e kishës Burimi Jetëdhënës, në Këllëz të Lunxhërisë (Nr. 647).
- 1797 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mëhillit të kishës së shën Gjergjit, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 648).
- 1797 - Mbishkrim rindërtimi, në kishën Fjetja e shën Mërisë, në Kala të Beratit (Nr. 171).
- 1797 - Datë pikturimi, me nënshkrimin e piktorëve Gjergj e Jovan Çetirit, në kishën e shën Thanasit, në Karavasta të Myzeqesë (Nr. 170).
- 1798 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e Krishtit të kishës së shën Mërisë, në Qiparo të Himarës (Nr. 858).
- 1798 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjon Theologut të kishës Fjetja e shën Mërisë, rrethi i Sarandës (Nr. 859).
- 1798 - Nënshkrim i Jan Çetirit, në ikonën e Krishtit, të kishës së shën Gjergjit, në Fier (Nr. 172).
- 1798 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e shën Mërisë, në Bishqethëm të Myzeqesë (Nr. 174).
- 1798 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Gjergjit, të kishës së shën Gjergjit, në Nokovë të Lunxhërisë (Nr. 649).
- 1798 - Mbishkrim pikturimi, në ikonën Fjetja e shën Mërisë të kishës së shën Mërisë, në Peshkopi të Sipërme të Gjirokastrës (Nr. 650).
- 1799 - Mbishkrim pikturimi, në kishën e Manastirit të Ipapandisë, në Leshnicë të Sipërme të Sarandës (Nr. 860).
- 1799 - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Elefterit, të kishës Fjetja e shën Mërisë, në Delvinë (Nr. 861).
- 1799 - Mbishkrim ndërtimi, në kishën e Manastirit të shën Kollit të Cepos, pranë Gjirokastrës (Nr. 651).
- 1799-1800, 1819, - Data me emrin e priftit famulltar, gjenden në muret e kishës së Manastirit të Spilesë, në Lunxhëri (Nr. 652).
- 1821
- 1799 - Mbishkrim ktitorial, në kishën e Manastirit të shën Kollit, në Vodice të Kolonjës (Nr. 393).
- Shek. XVIII - Mbishkrim antiminsi, stampuar në Voskopoje, gjendet në kishën e shën Mërisë, në Berat (Nr. 279).
- Shek. XVIII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mërisë, të kishës së shën Kollit, në Vanaj të Myzeqesë (Nr. 280).
- Shek. XVIII - Mbishkrim, mbi kapakë të një ungjilli, në kishën e shën Mërisë në Kala të Beratit (Nr. 281).
- Shek. XVIII - Mbishkrim dhurate, në ikonën e shën Mërisë, të kishës së shën Kollit, në Vanaj të